

2016

BRP+

Mätsystem för långsiktig livskvalitet i svenska regioner

BRP+ för bättre beslut om framtiden

De senaste åren har Sveriges regioner fört en diskussion om BNP:s begränsningar för att fånga samhällsutvecklingen. BNP, och regionala BRP, följer den ekonomiska produktionen, men säger inte något om hållbarhet i ett längre perspektiv, eller om medborgarnas livskvalitet.

Därför tog regionerna tillsammans med Tillväxverket 2013 initiativet till ett gemensamt utvecklingsprojekt inom Reglab. Resultatet blev **BRP+** – ett långsiktigt mätsystem för regional livskvalitet, som vi hoppas ska bidra till en överblick över hur ekonomi, miljö och social utveckling hänger ihop, hur olika prioriteringar påverkar varandra och hur dagens beslut påverkar framtiden.

Vi lanserade BRP+ i januari 2016. Nu finns det gemensamma mätsystemet – men det betyder inte att arbetet är färdigt. Under det kommande året ska systemet användas och testas, i svenska kommuner och regioner, och utifrån deras erfarenheter ska vi fortsätta att utveckla systemet. Därför hoppas vi att så många som möjligt vill lära sig mer om BRP+, och att så många organisationer som möjligt vill börja använda systemet.

I den här rapporten finns en samlad beskrivning av hela systemet för långsiktig livskvalitet: teman, aspekter och indikatorer. På webben www.reglab.se/BRP+ finns mer fördjupning: presentationsmaterial, visualiseringar och regionala exempel. Allt är inte färdigt ännu, men vi fyller på kontinuerligt. På webben finns också kontaktuppgifter till oss i projektet, om du vill bidra med synpunkter och kommentarer.

Att skapa ett system som beskriver livskvalitet i dag och i framtiden är en svår uppgift; att implementera systemet i alla svenska regioner är en ännu större utmaning. Men vår förhoppning är att BRP+ på sikt ska bli ett instrument som bidrar till regional utveckling – som ger underlag för en diskussion där helhets-syn och framtidsfrågor står i centrum.

Eva Moe
Reglab

Anna Bünger
Tillväxtverket

Innehåll

1	Inledning och bakgrund	4
2	BRP+ övergripande struktur och utformning	5
2.1	Ramverk baserat på <i>Better Life Initiative</i>	5
2.2	Teman, aspekter och indikatorer.....	6
3	Aspekter och indikatorer för respektive tema	8
3.1	Tema 1: Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet.....	8
3.2	Tema 2: Trygghet och säkerhet.....	9
3.3	Tema 3: Miljökvalitet.....	10
3.4	Tema 4: Tillgänglighet till tjänster.....	11
3.5	Tema 5: Inkomst och förmögenhet.....	12
3.6	Tema 6: Arbete och löner.....	13
3.7	Tema 7: Bostad.....	14
3.8	Tema 8: Balans arbete-fritid.....	15
3.9	Tema 9: Hälsa.....	16
3.10	Tema 10: Utbildning och kompetens.....	17
3.11	Tema 11: Sociala relationer.....	18
3.12	Tema 12: Subjektivt välbefinnande.....	19
3.13	Framtidstema 1: Naturkapital.....	20
3.14	Framtidstema 2: Ekonomiskt kapital.....	22
3.15	Framtidstema 3: Humankapital.....	24
3.16	Framtidstema 4: Socialt kapital.....	26
4	Fortsatt arbete	28
Bilaga 1	Tabellöversikt teman, aspekter, indikatorer och källor	29

1 Inledning och bakgrund

Den ekonomiska tillväxten är ett viktigt medel för samhällets utveckling. BNP, eller det regionala BRP, har därför naturligt tagit plats som en huvudindikator för att följa nationer och regioners utveckling. En återkommande diskussion har dock förts kring BNP-måttets begränsningar att fånga samhällsutvecklingen i stort, och den livskvalitet som BNP i grund och botten är tänkt att bidra till. BNP/BRP är ett mått som visar värdet av den ekonomiska produktionen under en viss tid, men säger ingenting om resursutnyttjande, om produktionen är hållbar i ett längre perspektiv eller om den leder till ökad välfärd för den enskilda individen.

I takt med att frågor om klimat, miljö och social rättvisa flyttat högre upp på agendan har flera initiativ tagits för att komplettera BNP/BRP som mått på samhällsutveckling. *Stiglitzkommissionen*¹, EU:s *Beyond GDP*² och OECD:s *Better Life Initiative*³ är några exempel. I juni 2014 beställde Finansdepartementet en utredning om livskvalitetsmått som komplement till BNP (*SOU 2015:56*). Under 2015 meddelade Europeiska kommissionen att man beslutat undersöka möjligheterna att integrera *Social Progress Index*, SPI, i ekonomiska överväganden och beslut.

2013 initierade dåvarande Regionförbundet Östsam, numera Region Östergötland, ett utvecklingsprojekt

för att undersöka förutsättningarna för att utveckla ett bredare mått på regional utveckling. 17 regioner och organisationer⁴ gick samman och genomförde en gemensam förstudie⁵ inom Reglab, som resulterade i en rekommendation att använda OECD:s mätsystem för livskvalitet, *Better Life*, kombinerat med en kapitalansats.

Under 2015 fortsatte arbetet med att utveckla ramverket, genom att identifiera mätområden och indikatorer med relevans för svenska regioner. Utvecklingsarbetet skedde i ett gemensamt projekt inom Reglab⁶, där regioner, myndigheter och andra organisationer deltog och tillsammans tog ställning till teman, aspekter och indikatorer. Projektledare var *Johanna Giorgi*, Tillväxtverket och *Anna Norin*, Region Västerbotten. En styrgrupp⁷ gav synpunkter på arbetsgruppens material. Under arbetets gång gjordes också avstämningar med bland andra Naturvårdsverket, SCB, Konjunkturinstitutet, Boverket och OECD.

Följande rapport redogör för BRP+ konceptuella uppbyggnad samt urvalet av mätområden (teman), olika aspekter och indikatorer. Utfall och användning berörs endast kort; det står i fokus för det fortsatta arbetet under 2016 och kommande fördjupnings- och analysrapporter.

1 http://www.insee.fr/fr/publications-et-services/default.asp?page=dossiers_web/stiglitz/documents-commission.htm

2 http://ec.europa.eu/environment/beyond_gdp/index_en.html

3 <http://www.oecdbetterlifeindex.org>

4 Följande organisationer deltog i förstudien 2014: Regionförbunden Östsam, Jämtland, Uppsala, Västerbotten, Region Skåne och Västra Götalandsregionen, Stockholms läns landsting, Tillväxtverket, Näringsdepartementet samt Reglab. I en bredare kontaktgrupp ingick även regionerna Gävleborg, Örebro, Gotland, Jönköping, Kalmar, Södra Småland och Norrbotten.

5 http://www.reglab.se/BRP+/wp-content/uploads/Breddat-matt_slutrapport.pdf

6 Följande organisationer deltog i arbetet med att utveckla ramverket för BRP+ under 2015: Landstinget Blekinge, Länsstyrelsen i Stockholm, Nordregio, Norrbottens läns landsting, Region Blekinge, Region Dalarna, Region Gävleborg, Region Jämtland Härjedalen, Region Jönköpings län, Region Kronoberg, Region Skåne, Region Uppsala, Region Värmland, Region Västerbotten, Region Örebro län, Region Östergötland, Stockholms läns landsting, Sveriges kommuner och landsting, Tillväxtanalys, Tillväxtverket, Västra Götalandsregionen.

7 I styrgruppen ingick Mats Granér, Västra Götalandsregionen, Jens Heed, Tillväxtverket, Mats Helander, Region Östergötland, Sverker Lundblad, Näringsdepartementet samt Eva Moe, Reglab.

2 BRP+ övergripande struktur och utformning

Utgångspunkten för BRP+ är livskvalitet som det övergripande målet för den regionala utvecklingspolitiken, livskvalitet skapat på ett sådant sätt att det inte äventyrar framtida generationers möjligheter till livskvalitet. Ett mätsystem behöver därför systematiskt visa på hur resurser och tillgångar används i dag – för att leverera möjligheter till livskvalitet i ett längre perspektiv.

2.1 Ramverk baserat på *Better Life Initiative*

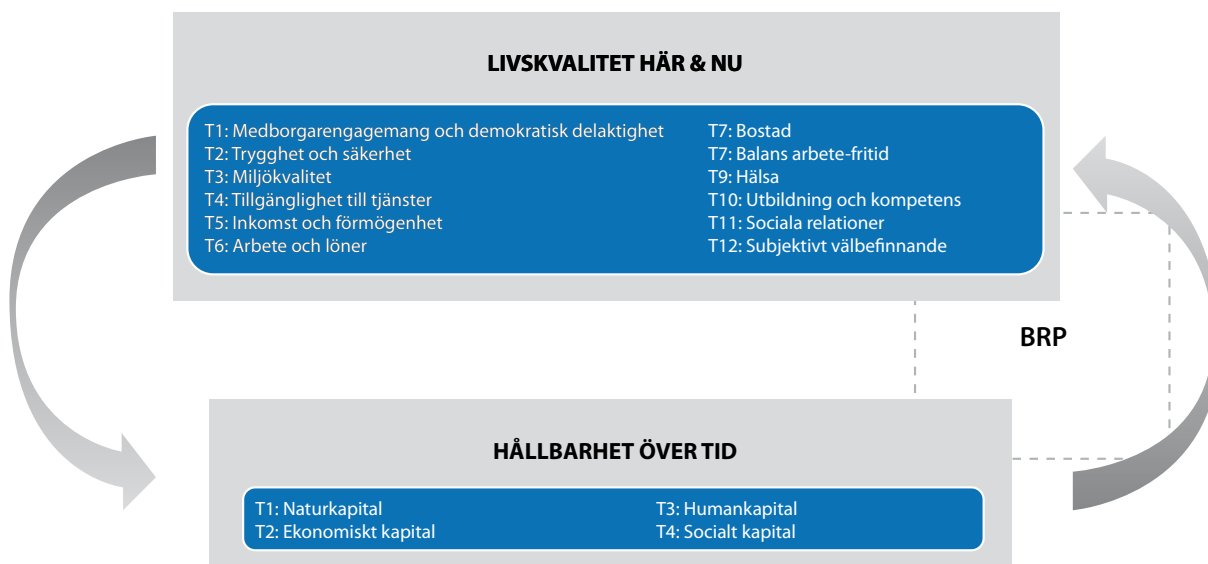
BRP+ har lånat sitt konceptuella ramverk från OECD:s *Better Life Initiative*⁸. *Better Life*, liksom BRP+, består av två delar. En första del som visar utfallet för livskvalitet här och nu, baserat på ett antal temaområden. Dessa temaområden omfattar såväl materiella som mer kvalitativa förutsättningar för livskvalitet. En andra del visar på förutsättningar för hållbar livskvalitet över tid utifrån fyra kapitalstockar, ”framtidsteman”: naturkapital, ekonomiskt kapital, socialt kapital samt humankapital.

Better Life Initiative utvecklades för att mäta och jämföra livskvalitet mellan nationer. OECD presenterade 2015 en regional tillämpning av *Better Life – OECD Regional Wellbeing*⁹ – utvecklad för att kunna mäta ”well-being where it is lived”¹⁰. *Regional Wellbeing* har dock kritiserats för att inte vara relevant för en svensk kontext.

Dels utgår OECD från Nuts 2-nivå, vilket för Sveriges del innebär att geografiska skillnader inte framträder. En del av indikatorerna upplevs inte vara relevanta utifrån svenska regioners förutsättningar¹¹. De är inte heller nedbrytbara på kommunal nivå, vilket är ett önskemål från svenska regioner.

Sammanfattningsvis har BRP+ lånat ramverket från OECD:s modell, men ansett det nödvändigt att definiera områden och indikatorer anpassade efter en svensk kontext och göra dem nedbrytbara på en mer finfördelad geografisk nivå.

FIGUR 1. Konceptuell översikt av BRP+, baserad på OECD:s ramverk *Better Life*.

8 <http://www.oecdbetterlifeindex.org>

9 <http://www.oecdregionalwellbeing.org/>

10 OECD (2014) How's Life in Your Region? Measuring Regional and Local Wellbeing for Policy Making.

11 Ett återkommande exempel är temat säkerhet som mäts utifrån indikatorn mordfrekvens.

2.2 Teman, aspekter och indikatorer

BRP+ omfattar totalt 16 mätområden, så kallade *teman*, varav tolv teman är kopplade till livskvalitet och fyra är så kallade ”framtidsteman” som indikerar hållbarhet över tid. Vart och ett av dessa teman är breda områden, inom vilka kopplingen till livskvalitet kan beskrivas på olika sätt. För varje tema har därför arbetsgruppen identifierat olika *aspekter*, utifrån vilka specifika *indikatorer* sedan bestämts.

2.2.1 Teman

För att kunna mäta livskvalitet måste man avgränsa ett antal områden som tillsammans utgör de viktigaste faktorerna. I statens utredning från 2015: *Får vi det bättre? Om mått på livskvalitet*¹², konstaterades att man världen över verkar vara relativt överens om vilka dessa olika faktorer är, eftersom samma områden återkommer i olika sammanställningar för att mäta livskvalitet.

TABELL 1. Komponenter i levnadsnivån eller livskvaliteten enligt tre olika källor (från SOU 2015:56)¹³.

Johansson 1979	Stiglitz m.fl. 2009	OECD 2013
Hälsa och tillgång till vård	Hälsa	Hälsostatus
Bostad och närservice		Bostadsförhållanden
Familj och sociala relationer	Sociala kontakter och relationer	Sociala kontakter
Kunskap och utbildningsmöjligheter	Utbildning	Utbildning och färdigheter
Sysselsättning och arbetsvillkor	Personliga aktiviteter inklusive arbete	Arbete och löner
Ekonomiska resurser	Materiell levnadsstandard	Inkomst och förmögenhet
Politiska resurser	Politisk röst och styrning	Medborgerligt engagemang och styrning
Säkerhet till liv och egendom	Fysisk och ekonomisk säkerhet	Personlig säkerhet
Rekreation och kultur		Balans arbete och fritid
	Nutida och framtida miljöförhållanden	Miljö kvalitet
	Subjektivt välbefinnande	Subjektivt välbefinnande

BRP+ utgår från *Better Life*-initiativets ramverk och har också valt att använda samma temaområden, för att säkerställa jämförbarhet så långt som möjligt. På samma vis som OECD i den regionala tillämpningen av *Better Life* har lagt till området ”accessibility of services” har även vi i BRP+ valt att lägga till temat ”tillgänglighet till tjänster”.

2.2.2 Aspekter

Om det generellt tycks råda samsyn kring vilka områden (teman) som tillsammans ramar in livskvalitet, tycks det råda desto större oenighet kring vilka indikatorer som ska användas för att mäta ett visst område. Detta riskerar att underminera användningen av mätsystemen, eftersom diskussionen kommer att handla om valet av enskilda indikatorer, snarare än att fokusera det egentliga utfallet och vad indikatorerna tillsammans visar.

Det är först genom att bestämma *vad* vi vill mäta som det är möjligt att identifiera indikatorer som faktiskt mäter det vi vill mäta. För att göra logiken tydlig mellan de indikatorer som föreslås för respektive tema, valde vi därför i BRP+ att tillsammans i arbetsgruppen slå fast vilka aspekter inom varje tema som är relevanta – aspekterna visar alltså vad vi vill mäta inom temat. Utifrån aspekterna kunde vi sedan lättare fastställa de specifika indikatorerna (se 3.2.3 nedan).

Livskvalitet kan uttryckas som summan av objektiva livsvillkor och subjektiva upplevelsen av livsvillkoren. För varje tema har vi i arbetsgruppen därför identifierat minst två olika typer av aspekter: en som avser objektiva livsvillkor och en som avser individens upplevelse av livskvaliteten inom ett visst område. I figur 2 (se nästa sida) anges till exempel *Utsatthet för brott, olycks- och skaderisk* och *Sambälls- och naturkatastrofer* som objektiva aspekter av temat/livsvillkoret *Trygghet och säkerhet*, medan *Upplevd trygghet* speglar individers upplevelse av samma livsvillkor.

För de fyra framtidsteman – ekonomiskt kapital, socialt kapital, human- och miljökapital – har vi valt att endast fastställa objektiva, mätbara aspekter och indikatorer, eftersom den subjektiva upplevelsen saknar relevans i sammanhanget.

2.2.3 Indikatorer

Var och en av indikatorerna i BRP+ beskriver komplexa fenomen, där ett sammanfattande mått oftast är omöjligt att identifiera. Eftersom det är praktiskt omöjligt att inkludera samtliga tänkbara indikatorer, kan ett mätsystem som BRP+ inte vara heltäckande, det kan bara visa delar av livskvalitet och hållbarhet. Indikatorerna ska därför snarare ses som en signal om att livskvaliteten inom ett visst område är högre eller lägre, relativt sett. Indikatorerna ska ses som *signalindikatorer*¹⁵.

Signalindikatorerna kan kompletteras med analysindikatorer som fördjupar analysen och förståelsen av

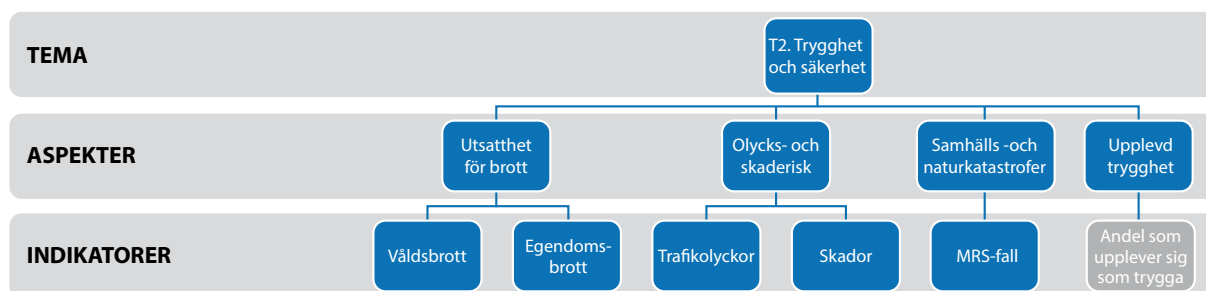
12 SOU 2015:56 Får vi det bättre? Om mått på livskvalitet.

13 Ibid, s. 56.

14 OECD (2014) How's Life in Your Region? Measuring Regional and Local Wellbeing for Policy Making, s. 51.

15 Ett liknande resonemang förs av Australian Bureau of Statistics (2011) i Measures of Australia's Progress – A Case Study of a National Report Based On Key Economic, Social And Environment Indicators, s. 9.

FIGUR 2. Uppbyggnad av teman, aspekter och indikatorer utifrån exempeltemat ”Trygghet och säkerhet”.

skillnaderna i livskvalitet. Mätssystemet kan även kompletteras med *policyindikatorer* om det ska användas för uppföljning och utvärdering av genomförda insatser.

I arbetet med att identifiera *signalindikatorer* för varje aspekt, rangordnade arbetsgruppen ett antal kriterier, för att underlätta urval och prioritering. Arbetsgruppen slog fast att föreslagna indikatorer borde:

1. Vara möjliga att bryta ned på så **finfördelad geografisk nivå** som möjligt, helst på kommunnivå.
2. Tillföra ett **berättande värde** genom att mäta det som är relevant för sammanhanget, med en tydlig koppling mellan livskvalitet, livsvillkor och subjektiva upplevelser av dessa livsvillkor.
3. Möjliggöra **fördelningsanalys** för att kunna analysera utfallet för olika grupper i samhället, bland annat rörande kön, ålder och bakgrund.
4. Vara **mätbara över tid**, dvs det ska vara möjligt att följa utvecklingen över tid, och indikatorn kan förväntas vara relevant även i framtiden.
5. Vara **statistiskt precisa** och kunna mätas på ett tillförlitligt sätt.
6. Vara tillgängliga i **offentlig statistik**, där SCB är förvaltande myndighet.
7. Vara **koordinerade** med OECD:s indikatorer och de indikatorer som SCB använder för nationella och regionala tillämpningar.

2.2.3.1 Indikatorer för livskvalitet här och nu

I BRP+ har indikatorer identifierats för att beskriva både objektiva livsvillkor och den subjektiva (individuella) upplevelsen av livsvillkoren. Generellt sett saknas det i dag insamling av statistik som beskriver den subjektiva upplevelsen, inte minst på kommunal nivå. Det finns

enkäter som svarar på delar av de subjektiva frågeställningarna, men mycket sällan på kommunal nivå.

2.2.3.2 Indikatorer för hållbarhet över tid

Hållbarhet innebär att dagens levnadsstandard inte negativt ska påverka framtida generationers möjliga levnadsstandard. Mätssystemet ska därför visa på hållbarhet över tid. Det innebär även att levnadsstandarden på en plats inte ska påverka möjligheten för livskvalitet på andra platser negativt.

De flesta mätsystem som involverar kapital, utgår från tillgångarnas storlek eller värde vid en viss tidpunkt, dvs kapitalstocken. Därefter tillkommer flöden av kapital mellan olika tidpunkter, vilket ger en förändring i kapitalstockens storlek. BRP+ har dock valt att se på *kapitalstockarna ur ett investerings- och användningsperspektiv*.

Det innebär att vi för varje framtidstema identifierat aspekter som visar på faktorer som påverkar kapitalstocken positivt, respektive negativt. Subjektiva indikatorer har inte definierats för framtidsindikatorerna, då de inte kan anses vara relevanta för att fånga positiv och negativ påverkan.

2.2.4 Översyn och revision

BRP+ lanseras av Tillväxtverket och Reglab i januari 2016 som en prototyp. Teman, aspekter och indikatorer kan komma att revideras, utvecklas och kompletteras om de inte visar sig fungera i praktiken, eller om bättre alternativ utvecklats.

Vi samlar in synpunkter och kommentarer på systemet, och publicerar dem fortlöpande på Reglabs och Tillväxtverkets hemsidor: www.reglab.se/BRP+ och www.tillvaxtverket.se. En första översyn genomförs under 2017. I samband med revisionen uppdateras även den övergripande beskrivningen av systemet.

3 Aspekter och indikatorer för respektive tema

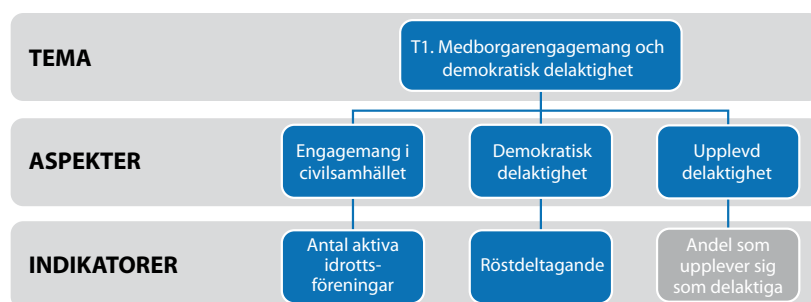
I följande kapitel går vi igenom de 16 temaområden som tillsammans speglar livskvalitet ur ett hållbarhetsperspektiv. För varje tema redogör vi för de aspekter som arbetsgruppen sett som väsentliga och relevanta. På samma sätt för vi ett resonemang kring de indikatorer och specifika mätetal som valts ut för att representera

dessa aspekter. Vi ger också hänvisningar till relevanta källor som använts som teoretisk bas för resonemangen.

Generellt gäller att subjektiva indikatorer och mätetal för dessa saknas.

En sammanställning över samtliga teman, aspekter, indikatorer, mätetal samt källor finns i Bilaga 1.

3.1 Tema 1: Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet

3.1.1 Aspekter på hur samhällsengagemang och demokratisk delaktighet påverkar människors livskvalitet

Engagemang i det civila samhället handlar om de olika sätt som medborgare deltar i samhällslivet på, antingen för att göra något för andra eller för att hjälpa till att forma samhället i framtiden¹⁶.

Engagemanget påverkar livskvaliteten både för individen själv och för andra. För individen själv kan engagemanget ha positiva effekter för det mentala välbefinnandet, självkänslan och relationer till andra¹⁷.

Genom att tillsammans med andra engagera sig i olika sammanhang, bidrar individen till att skapa samhällsgemenskap och en känsla av tillhörighet¹⁸. Samhällsengagemang kan ta många former – från att läsa dagstidningen eller återvinna avfall, till mer omfattande engagemang som styrelsearbete i en förening eller frivilligt arbete i en hjälporganisation.

Demokratisk delaktighet handlar om individens eget politiska engagemang, men också om att ha inflytande över beslut som påverkar en själv. Politiskt engagemang kan innebära deltagande i demokratiska val eller medlemskap i en politisk organisation; att engagera sig i en intresseorganisation, delta i en demonstration eller genom ett allmänt intresse för politiska frågor.

Det politiska deltagandet är nödvändigt för att upprätthålla demokratin. Ett demokratiskt samhälle kännetecknas av yttrandefrihet och respekt för mänskliga rättigheter, vilket direkt påverkar människors livskvalitet. Demokratisk delaktighet handlar även om alla individers möjlighet att ha inflytande över beslut som rör en själv¹⁹.

3.1.2 Urval av indikatorer

Engagemang i civilsamhället mäts som *Antal idrottsföreningar som fått LOK-stöd per 10 000 invånare*.

Att driva idrottsföreningar kräver tid och engagemang och skapar positiva effekter på livskvaliteten, både direkt och indirekt genom positiva effekter på medlemmarnas hälsa.

Många registrerade föreningar bedriver inte någon verksamhet. Indikatorn har därför avgränsats till ”aktiva föreningar med genomförda aktiviteter”, vilket är ett krav för att få LOK-stöd.

Ej valda indikatorer: Engagemang i civilsamhället är brett och kan ta många former, både organiserade och oorganiserade. I dag saknas indikatorer på kommunnivå som fångar bredden i det här engagemanget.

Demokratisk delaktighet mäts som *Andel människor som röstat i senaste kommunval*. Valdeltagande är grunden för det demokratiska samhället, vilket gör det till en relevant indikator över demokratisk delaktighet. Valdeltagande är internationellt jämförbart och finns tillgängligt i långa tidsserier. Indikatorn kan kompletteras med nationell statistik från *Valdeltagandeundersökningen*, som visar på skillnader mellan olika grupper på nationell nivå.

Ej valda indikatorer: Det saknas annan tillgänglig statistik på kommun- och länsnivå som speglar demokratiskt deltagande.

Den subjektiva indikatorn *Upplevd delaktighet* saknar i dag mätetal, men föreslås definieras som *Andel invånare som upplever sig som delaktiga i samhället*.

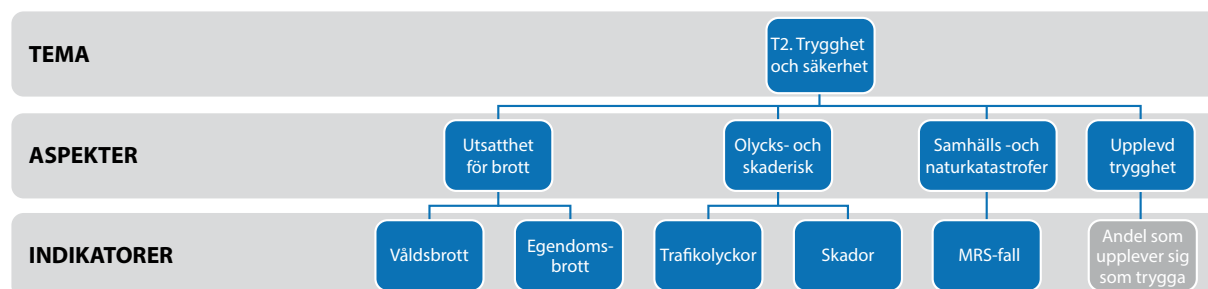
16 Adler and Goggin (2005), What Do We Mean By “Civic Engagement”?, Journal of Transformative Education July 2005 vol. 3 no. 3 236–253.

17 Studier visar att det gäller för de flesta individer. För vissa leder engagemanget till stress och annan negativ påverkan på livskvaliteten. Attree et al (2011), The experience of community engagement for individuals: a rapid review of Evidence, Health and Social Care in the Community 19(3), 250–260.

18 Talo et al (2014), Sense of Community and Community Participation: A Meta-Analytic Review, Soc Indic Res 117:1–28.

19 Talo et al (2014), Sense of Community and Community Participation: A Meta-Analytic Review, Soc Indic Res 117:1–28.

3.2 Tema 2: Trygghet och säkerhet

3.2.1 Aspekter på hur trygghet och säkerhet påverkar människors livskvalitet

Trygghet och säkerhet har en direkt påverkan på människors livskvalitet. I ett samhälle med låg brottslighet kan människor känna sig trygga och behöver inte begränsa sina aktiviteter på grund av rädsla. Det finns många olika typer av *Brott* som på olika sätt påverkar livskvaliteten i samhället. Inbrott skapar en otrygghet för människor i deras hem. Våldsbrott och rädsla för våldsbrott gör att människor inte vågar röra sig fritt ute, medan hot, trakasserier och näthat skapar rädsla och påverkar välbefinnandet, inte bara hos dem som är direkt drabbade.

Trygghet och säkerhet handlar även om ett samhälle med låg risk att råka ut för *Olyckor och skador*: hemma, på jobbet, på fritiden eller i trafiken. Olyckor påverkar hälsan och därmed livskvaliteten. Ibland inträffar större katastrofer – naturkatastrofer som snöstorm, översvämning, tsunami eller ras – eller *Samhällskatastrofer* som terroristattentat, bränder, större trafikolyckor eller pandemier. Risken för katastrofer är betydligt lägre än risken för olyckor, men den otrygghet som katastrofer skapar, kan ha större effekt på människors känsla av trygghet än mindre olyckor, trots att dessa är vanligare. Natur- och samhällskatastrofer påverkar hela samhället.

3.2.2 Urval av indikatorer

Utsatthet för brott mäts som *Andel personer som uppgett att de utsatts för ett våldsbrott*²⁰ samt *Andel personer som uppgett att de utsatts för ett egendomsbrott*. Våldsbrott skapar rädsla och påverkar välbefinnandet, inte bara hos dem som är direkt drabbade. Egendomsbrott innebär otrygghet för individer, ibland i deras eget hem, men leder även till ökade behov av larm och övervakning i hela samhället.

Olycks- och skaderisk mäts som *Antal personer per 100 000 invånare som råkat ut för en skada som kräver sjukhusvård*. ”Antal med skador som kräver sjukhusvård” mäter alla typer av skador. Skador kan ha direkta

effekter på livskvaliteten, men kan även skapa otrygghet och rädsla. Skador kan vara individuella eller drabba en grupp av personer.

Olycks- och skaderisk mäts också som *Antal trafikolyckor per 10 000 invånare*. Trafikolyckor är inte bara ett resultat av individens egna handlingar, utan också beroende av trafikförhållanden och medtrafikanter. Trafikolyckor kan ha allvarliga effekter på individers livskvalitet på både kort och lång sikt, och innebär även otrygghet för fler än dem som drabbas. Trafikolyckor drabbar oftare en grupp personer – ofta okända för varandra – och kompletterar det individuella måttet som mäter skador.

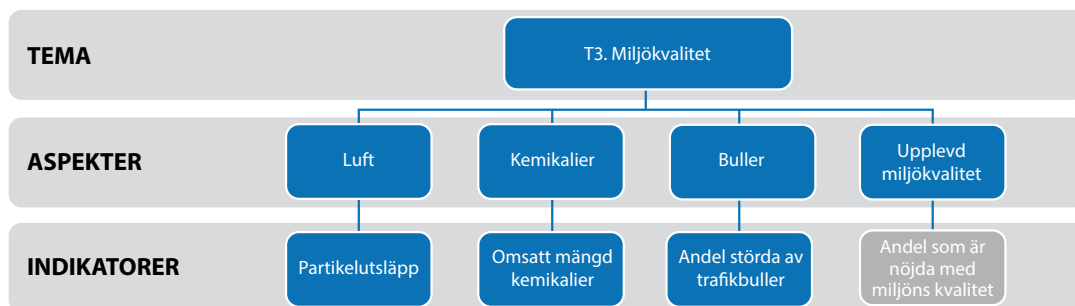
Samhälls- och naturkatastrofer mäts av *Antal fall av antibiotikaresistenta bakterier, MRSA, per 100 000 invånare*. MRSA är en pandemi där antalet fall ökat kraftigt på kort tid; det är nu en av de vanligaste smittskyddsklassade sjukdomarna. Antibiotikaresistenta bakterier innebär smärta och obehag för dem som drabbas, men ökar även risken för smitta när sjukdomen inte går att bota.

Den subjektiva indikatorn *Upplevd delaktighet* mäts med indikatorn *Andel som uppger att otrygghet påverkat deras livskvalitet* (viss eller stor påverkan).

Som alternativ indikator till *Utsatthet för brott*, diskuteras *Antal anmälda brott per 100 000 invånare*. Den ansågs dock vara statistiskt osäker, eftersom det finns ett mörkertal av ej anmälda brott.

20 Med våldsbrott avses misshandel, hot och personrån.

3.3 Tema 3: Miljökvalitet

3.3.1 Aspekter på hur miljön påverkar människors livskvalitet

Negativa miljöfaktorer som föroreningar och partiklar påverkar människors livskvalitet genom effekter på hälsan. Det kan vara direkta effekter på hälsan, men också indirekta – när luftföroreningar gör att människor med hälsoproblem mår ännu sämre.

Luftföroreningar kan även ge upphov till lukt och stank som direkt påverkar människors livsmiljö. Barn är särskilt känsliga för luftföroreningar, liksom personer med nedsatt lungfunktion, men det finns inga belagda skillnader mellan män och kvinnor. Luftföroreningar påverkar medellivslängden i svenska kommuner negativt.

Av alla luftföroreningar är höga halter av små partiklar i luften ett av de största problemen²¹. Partiklar kan komma från trafiken, vara utsläpp från vedeldning (särskilt vid dålig förbränning), från energianläggningar och industrier. Partikelutsläpp kan spridas över stora geografiska ytor och orsaka sjukdomar i luftvägarna. Vid tillräckligt höga halter påverkas även sikt och insläpp av solljus²².

Kemikalier finns överallt omkring oss och påverkar människors miljö och hälsa. Kemikalier kan innebära en direkt fara för människors hälsa, exempelvis genom frätskador, medan andra negativa effekter på hjärna, hormonsystem och immunsystem kan uppträda efter lång tid²³. Produktionen av kemikalier i världen har ökat från ca 7 miljoner ton till ca 400 miljoner ton per år de senaste femtio åren. För många av de kemikalier som produceras saknas kunskap om hur de påverkar djur och människor²⁴.

Buller är en annan negativ miljöpåverkan som påverkar livskvaliteten. Det kan störa nattsömnen och vara upphov till stress. I bullriga miljöer sjunker inlärningsförmågan och det blir svårare att höra vad andra säger. Det är inte bara ljudnivån som har betydelse, utan även frekvens, typ av buller, hur det varierar över tiden och i

vilka situationer. Buller kan finnas på arbetet, i skolan, i trafiken eller i det egna hemmet. Trafikbuller är den miljöstörning som påverkar flest människor i Sverige²⁵.

3.3.2 Urval av indikatorer

Luftens kvalitet mäts genom *Utsläpp av mycket små partiklar i utomhusluften (med en diameter mindre än 2,5 mikrometer)*. De mycket små partiklarna anses utgöra den största faran för hälsan, eftersom de kan fastna djupt inne i lungorna²⁶. Partiklar är den största enskilda anledningen till att medellivslängden förkortas²⁷.

Kemikalier mäts genom *Antal ton omsatta kemikalier per invånare och år*. Indikatorn är ett sammanfattande mått som beskriver den totala mängden av många olika kemikalier som finns i vår omgivning.

Buller mäts som *Andel personer som är störda av trafikbuller*. Trafikbuller är den miljöstörning som påverkar flest människor i Sverige; buller förekommer inomhus, hemma, på arbetet och i skolan. Buller kan störa nattsömnen, ge stress och påverka inlärningsförmågan²⁸.

Den subjektiva indikatorn *Upplevd miljökvalitet* saknar i dag mätetal men föreslås definieras som *Andel invånare som anger att de är nöjda med miljöns kvalitet*.

Ej valda indikatorer: I urvalet av indikatorer har statistik från *Miljöhälsorapporterna* valts bort, eftersom alla län inte täcks av undersökningen och den bara upprepas var åttonde år för jämförbar grupp (var fjärde år tillfrågas vuxna och var fjärde år tillfrågas barn). Nästa publicering för vuxna beräknas år 2017.

För kemikalier saknas geografiskt nedbrytbar statistik och möjligheterna att ta fram det bedöms som små²⁹. Andra nationella indikatorer är fokuserade på antingen produktion eller mätning av enskilda typer av kemikalier. Det saknas systematiska mätningar av förekomsten av kemikalier över större geografier.

21 SMHI, Exponering, hälsoeffekter och kostnader, <http://www.smhi.se/forskning/forskningsomraden/luftmiljo/exponering-halsoeffekter-och-kostnader-1.625>, hämtad den 2016-04-26.

22 Statens folkhälsoinstitut (2011), Miljöer och produkter. Kunskapsunderlag för Folkhälsopolitisk rapport 2010, R 2011:13, Östersund. Från: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12659/R2011-13-Miljoer-och-produkter.pdf>

23 KEMI, Kemikalier i samhället, <http://www.kemi.se/vagledning-for/konsumenter/kemikalier-i-samhallet>, hämtad den 2016-04-27.

24 Ivl, Svenska miljöinstitutet, Kemikalier, <http://www.ivl.se/sidor/omraden/kemikalier.html>

25 Statens folkhälsoinstitut (2011), Miljöer och produkter. Kunskapsunderlag för Folkhälsopolitisk rapport 2010, R 2011:13, Östersund. Från: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12659/R2011-13-Miljoer-och-produkter.pdf>

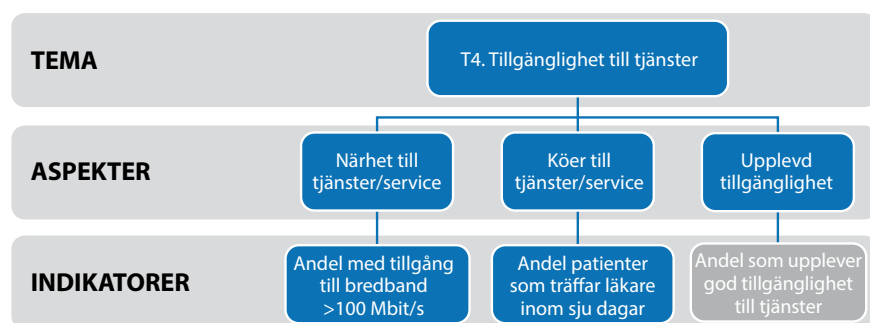
26 EPA, Fine Particle (PM2.5) Designations, <https://www3.epa.gov/pmdesignations/faq.htm>, hämtad den 2016-04-26

27 Statens folkhälsoinstitut (2011), Miljöer och produkter. Kunskapsunderlag för Folkhäl-sopolitisk rapport 2010, R 2011:13, Östersund. Från: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12659/R2011-13-Miljoer-och-produkter.pdf>

28 Statens folkhälsoinstitut (2011), Miljöer och produkter. Kunskapsunderlag för Folkhäl-sopolitisk rapport 2010, R 2011:13, Östersund. Från: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12659/R2011-13-Miljoer-och-produkter.pdf>

29 KEMI, telefonkontakt.

3.4 Tema 4: Tillgänglighet till tjänster

3.4.1 Aspekter på hur tillgänglighet till tjänster påverkar människors livskvalitet

Tillgänglighet till tjänster är kopplat till en plats och de möjligheter som finns där. Genom att ha tillgång till välfärdstjänster som sjukvård och apotek är det möjligt att känna sig trygg och därmed ha en högre livskvalitet. Även andra tjänster – post, internet och telefoni – skapar trygghet för människor som bor på en plats. Dessa tjänster kan även ge livskvalitet genom att skapa möjlighet till sociala kontakter, fritidsaktiviteter och arbete.

Tillgång till tjänster är viktig oavsett om man bor där det är långa avstånd mellan orterna eller om man bor i större befolkningscentra – däremot kan de faktorer som begränsar tillgången till tjänster variera. I glesare befolkade områden begränsas tillgången till tjänster av långa avstånd och minskad valfrihet. I mer tätbefolkade områden kan det handla om trängseffekter och långa väntetider.

Tillgången till internet är en tjänst som ökar i betydelse när allt fler välfärdstjänster använder digitala verktyg för att tillhandahålla en bättre service. Tillgänglighet till internet har även en ökande betydelse för sociala relationer, samhällsengagemang, demokrati och delaktighet.

3.4.2 Urval av indikatorer

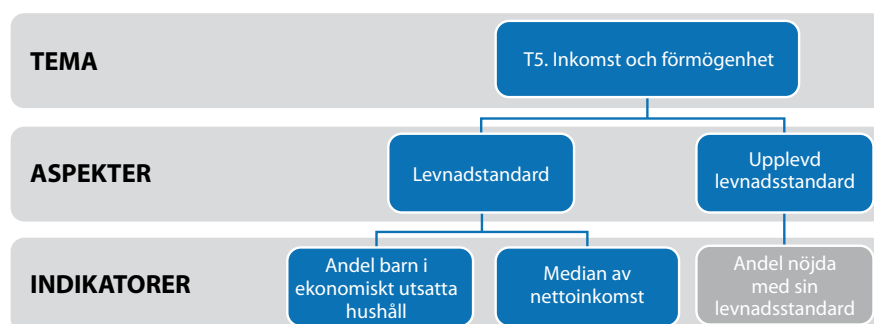
Närhet till tjänster/service mäts som *Andel personer som har tillgång till bredband med en hastighet på mer än 100 Mbit/sekund*. Tillgång till bredband mäter tillgänglighet till många nya tjänster som tidigare inte funnits, samtidigt som det kan vara ett verktyg för att överbrygga geografiska avstånd till tjänster och service, både privata och offentliga.

Köer till tjänster/service mäts som *Andel patienter som får träffa läkare inom sju dagar* – fysisk närhet till offentliga tjänster innebär inte med automatik att de är tillgängliga. Köer och väntetider innebär otrygghet och längre tid med ohälsa, vilket direkt påverkar individens livskvalitet.

Den subjektiva indikatorn *Upplevd tillgänglighet* saknar i dag mätetal men föreslås definieras som *Andel invånare som anger att de upplever god tillgänglighet till tjänster*.

I urvalet av indikatorer har även indikatorer som mäter tillgänglighet till service utifrån avstånd med bil diskuterats. Indikatorer som visar *Andel av befolkningen som har olika långa avstånd* till bland annat apotek, kontantuttag, dagligvaruhandel och drivmedelsförsäljning. Andel med långa avstånd är för de flesta län och kommuner mycket låg, men kan för ett fåtal invånare ha en betydande negativ effekt på livskvaliteten. Det är däremot ett sämre mått för att visa på livskvaliteten för kommunen som helhet.

3.5 Tema 5: Inkomst och förmögenhet

3.5.1 Aspekter på hur inkomst och förmögenhet påverkar människors livskvalitet

Inkomst och förmögenhet speglar de materiella förutsättningarna för människors livskvalitet. En låg inkomst innebär begränsade möjligheter för aktiviteter som semesterresor, ägande av fritidshus, båt eller husvagn, deltagande i dyrare idrotts- och föreningsaktiviteter. Lägre inkomst innebär även ett smalare utbud av bostäder och sämre möjligheter att kunna låna pengar, exempelvis för att starta ett företag.

Det finns även ett dokumenterat samband mellan inkomster och hälsa, där högre inkomst betyder bättre hälsa³⁰. Detsamma gäller för förmögenhet.

Forskningen visar på ett tydligt samband mellan människors inkomst och deras livskvalitet upp till en viss inkomstnivå. För länder med högre inkomstnivåer är sambandet inte lika tydligt, i länder med högre välstånd spelar den relativa fördelningen av inkomster som större roll. Människor har en högre livskvalitet när inkomster är relativt jämnt fördelade.

Inkomst och förmögenhet är olika fördelat mellan olika grupper i samhället. Ensamstående med barn, äldre (särskilt kvinnor) och de med sämre hälsa har i större utsträckning lägre inkomst och saknar förmögenhet.³¹

3.5.2 Urval av indikatorer

Levnadsstandard mäts som *Andel barn som lever i ekonomiskt utsatta hushåll*. Indikatorn speglar möjligheterna för en av de mest utsatta grupperna i samhället. Genom sämre ekonomiska förutsättningar finns risk att barnen hamnar utanför samhällsgemenskapen, om de inte har samma möjligheter att delta i aktiviteter som andra.

Levnadsstandard mäts även som *Medianen av nettoinkomsten*. Medianen av nettoinkomst är ett mått för den allmänna levnadsstandard i samhället, där ekonomiska möjligheter påverkar livskvalitet på olika sätt.

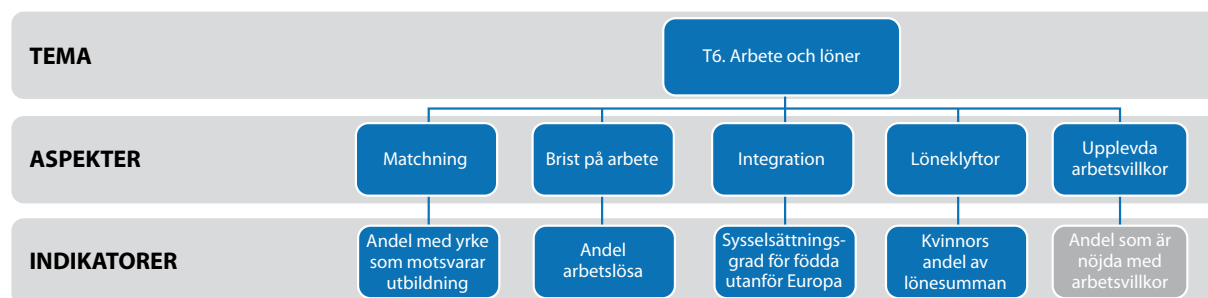
Den subjektiva indikatorn *Upplevd levnadsstandard* saknar i dag mätetal men föreslås definieras som *Andel invånare som uppger att de är nöjda med sin levnadsstandard*.

Inkomstspridning, eller ginikoefficient, är inte inkluderad i urvalet av indikatorer eftersom den inte uppfyller urvalskriteriet att ”mer” ska vara associerat med ”bättre”. För förmögenhet saknas tillgängliga indikatorer. Genomsnittsmått på inkomst är inte lämpliga indikatorer eftersom de påverkas av olika extremvärden.

³⁰ Statens folkhälsoinstitut, (2011), Ekonomiska och sociala förutsättningar. Kunskapsunderlag för Folkhälsopolitisk rapport 2010, R 2011:24, Östersund. Från: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12683/R2011-24-Eko-soc-forutsattningar-Kunskapsunderlag-for-FHPR-2010.pdf>

³¹ D:o

3.6 Tema 6: Arbete och löner

3.6.1 Aspekter på hur arbete och löner påverkar människors livskvalitet

Tillgång till arbete är betydelsefullt för människors livskvalitet – inte bara för att det ger en inkomst, utan också för att det öppnar möjligheter till personlig utveckling, sociala relationer och påverkar människors identitet. Genom arbetet är det möjligt att utveckla sin kompetens och att bygga självförtroende³².

I Sverige är andelen av befolkningen som är sysselsatt bland de högsta i världen – ändå upplever många under en eller flera perioder av livet arbetslöshet. Om arbete ger en känsla av gemenskap, struktur och värde så kan upplevelsen av arbetslöshet vara det motsatta.³³

En del personer har av olika anledningar svårare att hitta ett arbete och kan befinna sig länge i arbetslöshet. Ibland är det svårt att hitta ett arbete inom det som man är utbildad för, eller skulle vilja arbeta med. Brist på matchning mellan den egna utbildningen och det man arbetar med, kan ha negativ påverkan på livskvaliteten.

För dem som kommer till Sverige från ett annat land innebär möjligheten till arbete mer än bara en ingång till arbetsmarknaden. Genom arbete öppnar sig möjligheter till integration även inom andra områden. Samtidigt kan barriärerna för inträde till arbetsmarknaden vara högre för utrikes- än för inrikes födda.

Individens livskvalitet påverkas även av löneklyftor. Lönediskriminering och sämre möjlighet att få lön efter kompetens och ansvar, har en negativ påverkan på livskvaliteten. Inte bara tillgången till arbete är viktig för människors livskvalitet, utan också individens arbets-situation. Det finns omfattande forskning som pekar på faktorer som inflytande över arbetet, kontroll över arbetssituationen och risker i arbetsmiljön som betydelsefulla för goda arbetsvillkor.

3.6.2 Urval av indikatorer

Matchning mäts som *Andel av arbetskraften som arbetar i matchande yrke*. För individen innebär en hög grad av matchning att det är möjligt att hitta ett arbete som motsvarar utbildningsinriktningen. Ett arbete där man får använda sin kompetens innebär högre livskvalitet.

Tillgång till arbete mäts som *Andel arbetslösa av arbetskraften*. Arbetslöshet kan innebära negativa effekter på individens självkänsla och en upplevelse av att hamna utanför arbetsgemenskapen. Viss forskning pekar på att faktorn ”ha ett arbete/inte ha ett arbete” har den största betydelsen för individens livskvalitet kopplad till arbete³⁴.

Integration mäts som *Sysselsättningsgrad för födda utanför Europa*. För den som kommer från ett annat land innebär möjligheten att få ett arbete även en öppning till andra sociala sammanhang, samtidigt som svårigheten att få ett arbete ofta är större.

Löneklyftor mäts som *Kvinnors andel av lönesumman*. Kvinnors andel av lönesumman speglar skillnader i sysselsättningsnivåer, lönediskriminering och skillnader i löner som beror på en könsuppdelad arbetsmarknad. Kvinnor arbetar i större utsträckning i offentlig sektor, medan privata näringar till största delen sysselsätter män.³⁵ Lönediskriminering och begränsade möjligheter på arbetsmarknaden påverkar livskvalitet oavsett kön.

Den subjektiva indikatorn *Upplevda arbetsvillkor* saknar i dag mätetal, men, föreslås definieras som *Andel som uppger att de är nöjda med sina arbetsvillkor*.

Ej valda indikatorer: Sysselsättningsgrad är inte inkluderat som en egen indikator, men speglas genom ett antal andra indikatorer i mätsystemet. Matchning påverkas till exempel av sysselsättningsgrad, liksom medianen av nettoinkomsten.

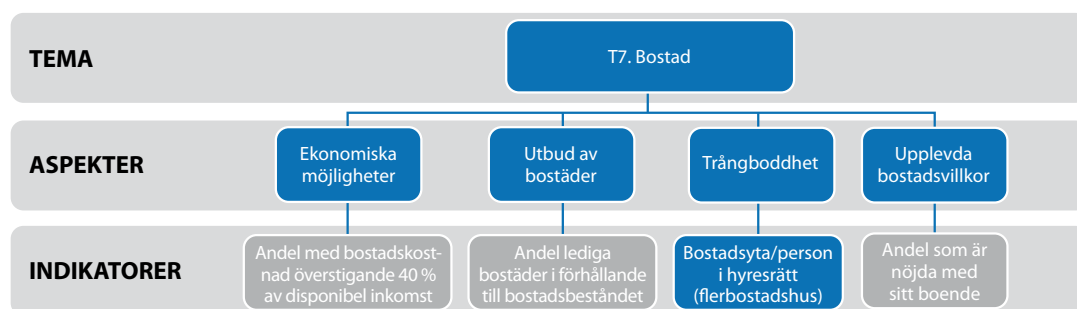
32 Eurostat, Quality of life indicators - productive or main activity, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Quality_of_life_indicators_-_productive_or_main_activity

33 Borrero, Michael (2014) "Psychological and Emotional Impact of Unemployment," *The Journal of Sociology & Social Welfare*: Vol. 7: Iss. 6, Article 12. Available at: <http://scholarworks.wmich.edu/jssw/vol7/iss6/12>

34 Wallace m fl (2007), *First European Quality of Life Survey: Quality of work and life satisfaction*, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions

35 I mätningen tas hänsyn i befolkningsstruktur.

3.7 Tema 7: Bostad

3.7.1 Aspekter på hur bostadssituationen påverkar människors livskvalitet

Bostaden är basen för de materiella förutsättningarna för livskvalitet och fyller människors grundläggande behov av skydd från väder, vind och olika faror. Bostaden behöver även ha en rimlig yta, dvs vara så stor att den ger utrymme för avskildhet och eget utrymme. Trångboddhet, när många personer måste samsas på en liten yta, påverkar livskvaliteten negativt.³⁶

Möjligheten att få en bostad varierar mellan personer och mellan platser. Det finns hämmande faktorer som: finansiella begränsningar på både individ- och samhällsnivå, begränsat utbud av bostäder och geografiska begränsningar. De ekonomiska möjligheterna beror delvis på individens ekonomiska förutsättningar, men platsen spelar också stor roll, eftersom samma inkomst ger ger olika bostadsmöjligheter på olika håll i landet. När bostadskostnaderna tar upp en stor del av inkomsten, minskar utrymmet för annat.

Det finns en kompletterande aspekt som visar på geografiska begränsningar i valet av bostad. Valfriheten kan begränsas av höga priser, men också när bostäder inte läggs ut till försäljning när ägaren flyttar, utan behålls som semesterbostad. Ett minskat utbud av bostäder innebär att det kan vara svårt att hitta en bostad som uppfyller de egna behoven, exempelvis för äldre med begränsad fysisk rörlighet.

Bostaden ger trygghet och en fast punkt. Att trivas med sin bostad och dess omgivning innebär en positiv effekt på livskvaliteten. Människors upplevelse och subjektiva bedömning har stor betydelse eftersom det är svårt att definiera vad som är en bra bostad – det kan handla om planlösning, modernitet eller tillgång till olika tjänster i närmiljön. Behovet och värderingen av olika faktorer skiljer sig åt mellan olika individer.

Omgivningarnas kvalitet belyses även genom tema 2 *Trygghet och säkerhet* och tema 3 *Miljö kvalitet*.

3.7.2 Urval av indikatorer

För aspekten *Ekonomiska möjligheter* saknas indikator, men föreslås mätas utifrån *Andel invånare med bostadskostnad som överstiger 40 procent av den disponibla inkomsten*.

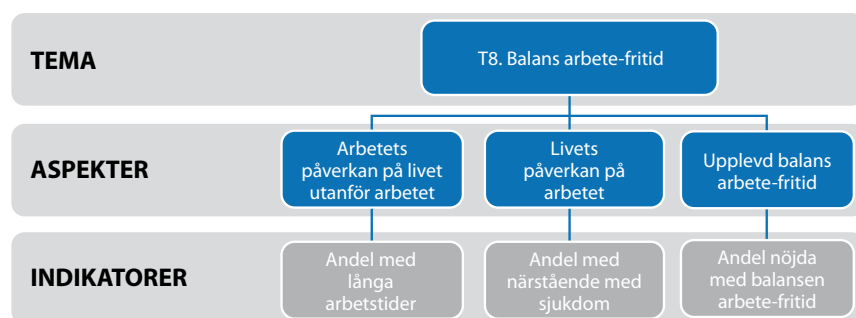
För aspekten *Utbud av bostäder* saknas indikator, men föreslås mätas utifrån *Andel av bostadsbeståndet som är tillgängligt för försäljning*.

Trångboddhet mäts som *Bostadsyta per person i hyresrätt (flerbostadshus)*. Trångboddhet, som inte är självvald, påverkar livskvaliteten negativt. Många personer på en liten yta innebär sämre möjligheter till avskildhet och sämre livskvalitet. Områden med trångboddhet kännetecknas i större utsträckning av sociala problem och kriminalitet.

För den subjektiva aspekten *Upplevelse av bostadsvillkor* saknas indikator men föreslås mätas utifrån *Andel invånare som anger att de är nöjda med sitt boende*.

36 Streimikiene, D. Quality of life and housing, International Journal of Information and Education Technology, Vol. 5, No. 2, February 2015

3.8 Tema 8: Balans arbete-fritid

3.8.1 Aspekter på hur balans mellan arbete och fritid påverkar människors livskvalitet

Balans mellan arbete och fritid handlar om att hinna med alla de krav och det ansvar som individen har, men också om hur olika delar av en individs liv kan ge energi och stärka andra delar. Det finns en aspekt där individens åtaganden krockar – till exempel när tiden inte räcker till – och en annan aspekt där åtaganden stärker varandra, till exempel när ett jobb stärker individens känsla av meningsfullhet. Människor upplever hög livskvalitet när det är en låg grad av konflikt, och en hög grad av positiva spridningseffekter, mellan arbete och fritid.³⁷

Gränsen mellan arbete och fritid är inte alltid absolut – arbetet kan påverka livet utanför arbetstiden, och fritiden kan påverka arbetet. Ett engagerande arbete spillar över i positiva effekter utanför arbetet, medan ett stressande arbete kan påverka individens välbefinnande, oavsett tid på dygnet. Livet utanför arbetet handlar om familj, släktingar, vänner men också om fritidsaktiviteter av olika slag. Ett engagemang i en förening kan ge positiva effekter på individens arbetssituation, medan exempelvis en närståendes sjukdom kan ha negativa effekter på arbetssituationen.³⁸ Balans mellan arbetet och fritid har kopplingar till flera andra teman för livskvalitet, bland annat arbetsvillkor, sociala relationer, hälsa, samhällsengagemang och demokratisk delaktighet.

3.8.2 Urval av indikatorer

Temaområdet saknar befintliga indikatorer. Aspekten *Arbetets påverkan på livet utanför arbetet* föreslås mätas utifrån *Andel yrkesarbetande med långa arbetstider*.

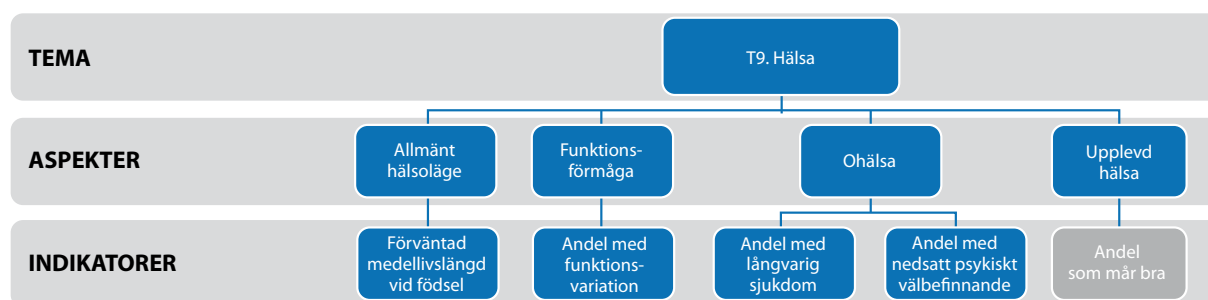
Påverkan på arbetet av livet utanför arbetet föreslås mätas utifrån *Andel yrkesarbetande med närstående som har sjukdom*.

Den subjektiva aspekten *Upplevd balans arbete-fritid* föreslås mätas utifrån *Andel yrkesarbetande som anger att de är nöjda med balansen mellan arbete och fritid*.

37 Rantanen m fl (2011), *Introducing Theoretical Approaches to Work-Life Balance and Testing a New Typology Among Professionals*, i S. Kaiser et al. (eds.), *Creating Balance*.

38 D:o

3.9 Tema 9: Hälsa

3.9.1 Aspekter på hur hälsan påverkar människors livskvalitet

Hälsa är den enskilt största faktorn som påverkar människors subjektiva upplevelse av välbefinnande³⁹. Livskvalitet kopplat till hälsa är kopplat till många av de andra indikatorerna för livskvalitet.

Människors fysiska och psykiska hälsoläge bestäms av många olika faktorer. Det handlar om ärftlighet där risken att drabbas är medfödd, det handlar om faktorer i omgivningen som påverkar till exempel risken att smittas av en sjukdom eller råka ut för en olycka. Hälsan påverkas även av livsstilsfaktorer. Många av de sjukdomar som drabbar människor i dag beror på dåliga matvanor och för låg grad av fysisk aktivitet. Missbruk av alkohol, tobak eller narkotika har stora negativa effekter på människors hälsa.

Oavsett orsak innebär sämre hälsa försämringar av människors livskvalitet. Ibland är försämringen av livskvalitet övergående och upphör när man anpassat sig till de förändringar som sjukdomen för med sig, men i andra fall som till exempel långvariga smärttillstånd, är livskvaliteten fortsatt nedsatt. Sämre hälsoläge påverkar även familj och vänner och deras livskvalitet.

Hälsa kan definieras på olika sätt, från det enklaste som säger att hälsa är frånvaro av sjukdom och fysiska eller psykiska begränsningar. Andra definitioner pekar på den subjektiva upplevelsen av hälsa. Hälsa är en känsla av fysiskt, mentalt och socialt välbefinnande, inte bara frånvaron av sjukdom eller nedsatt funktion⁴⁰.

3.9.2 Urval av indikatorer

Allmänt hälsoläge mäts som *Återstående förväntad medellivslängd vid födseln, för kvinnor respektive män*. Måttet kan sägas sammanfatta positiva och negativa effekter på hälsan som en individ kan uppleva under sin livstid. Det handlar om livsstilsfaktorer, miljöfaktorer, möjligheter till hälso- och sjukvård och risken för sjukdomar och skador.

Funktionsvariationer mäts som *Andel personer som själva uppger att de har nedsatt funktionsförmåga*. Nedsatt funktionsförmåga kan vara både fysisk och psykosocial. När funktionsförmågan upplevs som nedsatt, innebär det begränsningar som en kortare eller längre period kan påverka livskvaliteten negativt. Nedsatt funktion kan även påverka livskvaliteten negativt genom sämre möjligheter för inflytande och delaktighet, sämre ekonomisk trygghet, diskriminering och bristande tillgänglighet.

Ohälsa mäts som *Andel med långvarig sjukdom och Andel med nedsatt psykiskt välbefinnande*. Både fysisk och psykisk ohälsa påverkar individens livskvalitet, och har även effekter på livskvalitet hos personer i omgivningen.

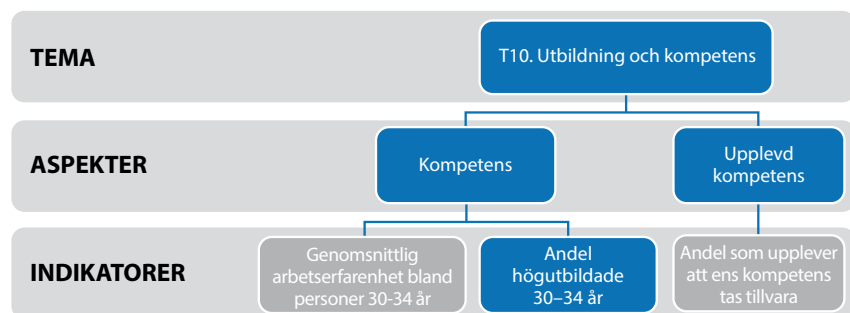
För den subjektiva aspekten *Upplevd hälsa* saknas indikatorer men föreslås mätas utifrån *Andel invånare som anger att de mår bra*.

Utöver de valda indikatorerna finns statistik på sjukhusvård och förekomst av enskilda diagnoser. För att ge en detaljerad bild av hälsoläget skulle ett stort antal indikatorer behövas, vilket är utanför syftet med mätsystemet. Indikatorer som mäter levnadsvanor finns i framtidstema 3 *Humankapital*.

39 Brulde och Nilsson, Vad gör oss nöjda med våra liv?

40 WHO, <http://www.who.int/about/definition/en/print.html>

3.10 Tema 10: Utbildning och kompetens

3.10.1 Aspekter på hur utbildning och kompetens påverkar människors livskvalitet

Människor lär sig från och med den sekund de föds. Lärandet fortsätter under hela livet och antar olika former och inriktningar. I perioder under livet lär man sig mycket i det formella utbildningssystemet, under andra perioder är på arbetsplatsen och i arbetet man lär sig och utvecklas. Det finns även ett informellt utbildningssystem som omfattar många olika typer av lärmiljöer.⁴¹ Under hela livet sker lärande i familjen och i närsamhället.

Människor med sämre grundläggande färdigheter har sämre möjligheter att hitta arbete, att vara delaktiga i samhällssamtalet och till personlig utveckling. Formell utbildning kan påverka livskvaliteten både direkt och indirekt. Den direkta effekten på livskvaliteten sker genom individens ökade möjligheter att uppnå sina mål. Indirekt är formell utbildning kopplat till högre inkomster, bättre hälsa och förändrade jobbmöjligheter.⁴²

3.10.2 Urval av indikatorer

Kompetens mäts som *Andel högutbildade i åldersgruppen 30-34 år*. *Kompetens* kan ge ökad livskvalitet genom förbättrade möjligheter att få arbete, liksom bättre möjligheter att få ett arbete med tillfredsställande arbetsvillkor. Lärande och utvecklande av den egna kompetensen kan i sig innebära ökad livskvalitet.

Kompetens föreslås också mätas utifrån *Genomsnittlig arbetserfarenhet i åldersgruppen 30-34 år*. I dag saknas den indikatorn.

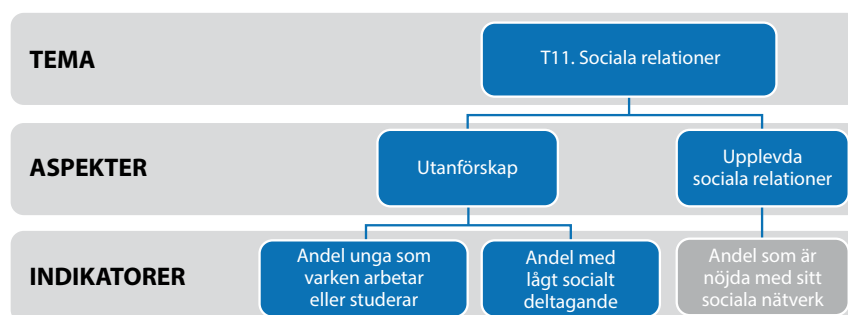
Indikator för den subjektiva aspekten *Upplevd kompetens* saknas, men föreslås mätas utifrån *Andel invånare som anser att den egna kompetensen tas tillvara*.

Utöver ovan nämnda indikatorer återfinns indikatorer som visar på (eller avsaknad av) utbildning inom tema 11 *Social delaktighet: Unga som varken arbetar eller studerar*, UVAS, och inom framtidstema 3 *Human kapital*.

⁴¹ Skolverket (2000), Det livslånga och livsvida lärandet.

⁴² Michalos (2007), Education, Happiness and Wellbeing.

3.11 Tema 11: Sociala relationer

3.11.1 Aspekter på hur sociala relationer påverkar människors livskvalitet

Sociala relationer handlar om att människor känner sig värdesatta, att deras olikheter värdesätts och att deras grundläggande behov tillgodoses så att de kan leva ett värdigt liv. En känsla av delaktighet och närhet till andra människor är grundläggande för människors livskvalitet; att vara utesluten från gemenskapen påverkar känslan av värde och existensberättigande.⁴³

Det finns många sätt som människor kan vara utesluta från den sociala gemenskapen på. Det kan handla om ett aktivt uteslutande genom mobbning, diskriminering eller trakasserier, men det kan också bero på att fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som begränsar möjligheten att delta i gemenskapen. Även skillnader i socioekonomiska förutsättningar är kopplat till möjligheterna till socialt deltagande. Att vara utesluten från den sociala gemenskapen påverkar inte bara dem som är uteslutna, det får också effekter på livskvaliteten för andra – både i närheten och i samhället i stort.⁴⁴

3.11.2 Urval av indikatorer

Utanförskap mäts som *Andel unga som varken arbetar eller studerar (UVAS)*. Unga i utanförskap riskerar att hamna i fortsatt livslångt utanförskap, både socialt och ekonomiskt. UVAS är ett mått som tas fram av Tema-gruppen Unga.⁴⁵

Utanförskap mäts även som *Andel invånare med lågt socialt deltagande*. Deltagande i en social gemenskap som bekräftar individen är grundläggande för människors välbefinnande och livskvalitet.

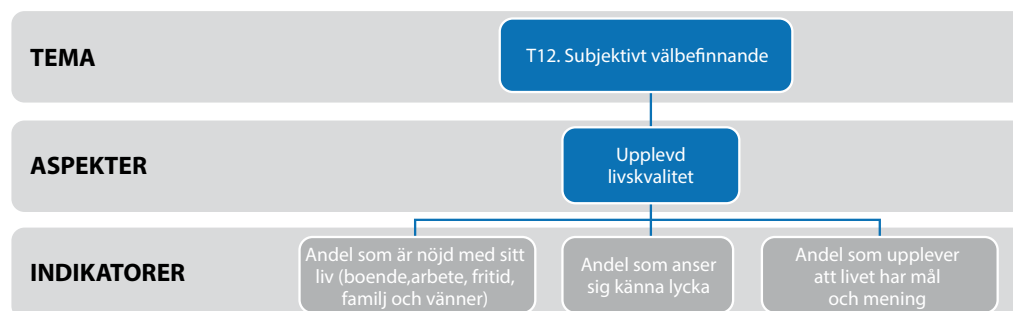
Indikator för den subjektiva aspekten *Upplevda sociala relationer* saknas, men föreslås mätas utifrån *Andel som anger att de är nöjda med sitt sociala nätverk*.

43 Statens folkhälsoinstitut (2011b), Delaktighet och inflytande i samhället. Kunskapsunderlag för Folkhälsopolitisk rapport 2010, R 2011:31, Östersund. Från: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12709/R2011-31-Delaktighet-och-inflytande-i-samhallet-Kunskapsunderlag-for-FHPR-2010.pdf>

44 D:o

45 [Http://www.temaunga.se](http://www.temaunga.se)

3.12 Tema 12: Subjektivt välbefinnande

3.12.1 Aspekter på hur subjektivt välbefinnande påverkar människors livskvalitet

Det subjektiva välbefinnandet är inte detsamma som lycka, och inte heller detsamma som livskvalitet. Livskvalitet är summan av livsvillkor och individens egen subjektiva upplevelse av de livsvillkoren.

Det subjektiva välbefinnandet sammanfattar individens upplevelse av sin livssituation. Det subjektiva välbefinnandet kan sägas bestå av flera delar: dels individens egen värdering av det egna livet, dels personens känslor i ett precist ögonblick. Den tredje delen av det subjektiva välbefinnandet är individens känsla av mål och mening.⁴⁶

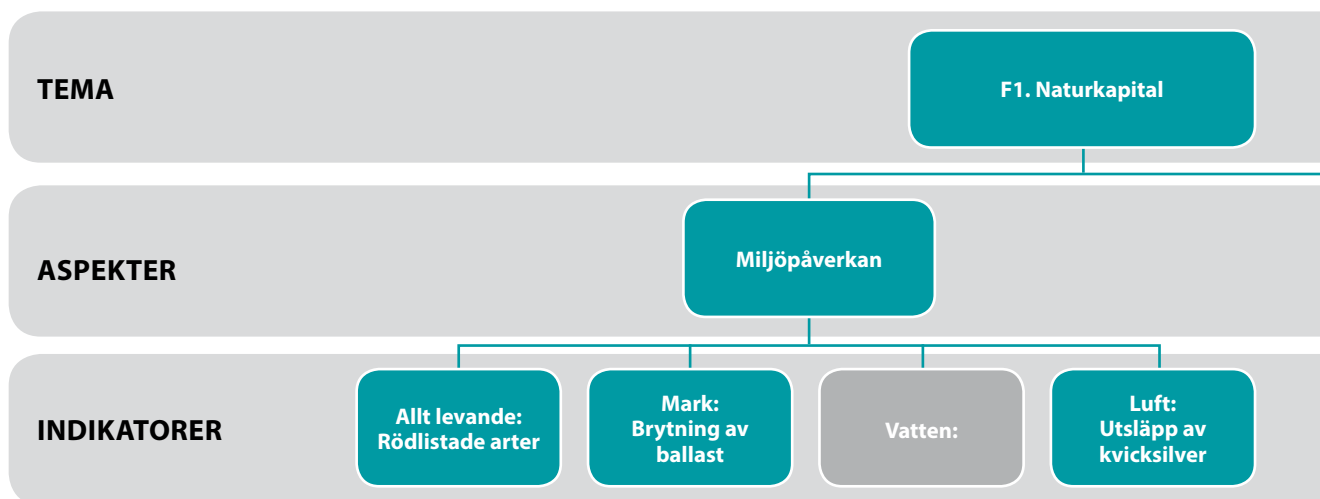
3.12.2 Urval av indikatorer

Temaområdet saknar i dag befintliga indikatorer. Den subjektiva *Upplevelsen av livskvalitet* föreslås dock mätas utifrån:

- *Andel invånare som uppger sig vara nöjda med sitt liv (gällande boende, arbete, fritid, familj och vänner).*
- *Andel invånare som anser sig känna lycka vid en given tidpunkt.*
- *Andel invånare som anser att livet har mål och mening.*

46 OECD (2013), Guidelines on Measuring Subjective Well-being

3.13 Framtidsstema 1: Naturkapital

3.13.1 Aspekter på naturkapital och människors livskvalitet i framtiden

Naturkapitalet är en förutsättning för allt liv och all mänsklig aktivitet. För att även framtida generationer ska kunna få livskvalitet kopplat till naturtillgångarna, behöver de både tillvaratas och skyddas. Vissa naturtillgångar är icke-förnybara, vilket ställer krav på återvinning för att användningen ska vara hållbar och inte äventyra möjligheterna till framtida livskvalitet. Att byta ut icke-förnybara naturtillgångar mot förnybara är ett annat sätt att åstadkomma hållbarhet. Andra naturtillgångar är förnybara och kan återinvesteras i.

Naturtillgångar består av allt levande i form av djur, växter, mikroorganismer och svampar, tillsammans med luften och gaserna i atmosfären, jorden och berggrunden i litosfären och grundvatten, hav, ånga och is i hydrosfären. Samspelet mellan dessa fyra integrerade delar utgör jordens ekosystem.

Ekosystem kan omfatta hela jorden (biosfären), eller en mindre del som exempelvis en stubbe, en park, en åker eller en region. Ekosystem kan omfatta större områden som innehåller liknande växtlighet och djurliv ("biom"⁴⁷).

Samspelet mellan de integrerade delarna av jordens naturtillgångar kan sägas ge upphov till alla de tjänster som behövs för att göra det möjligt att leva på jorden. Dessa ekosystemtjänster omfattar bland annat produktion av mat, näring och exempelvis byggmaterial,

men även tjänster som pollinering av växter, reglering av klimatet och rening av vatten. Den biologiska mångfalden är en förutsättning för att ekosystemen ska kunna tillhandahålla många av de produkter och tjänster som behövs för livskvalitet både i dag och i framtiden.⁴⁸

Dagens invånare påverkar framtida möjligheter för livskvalitet genom den press som dagens levnadsvanor sätter på naturtillgångarna. Pressen är mångfacetterad och komplex, med en påverkan på tillgångarna som ibland är omöjlig att reparera. De övergripande drivkrafter som sätter press på jordens ekosystem⁴⁹ är konsumtions- och produktionsmönster, befolkningsökning, teknisk utveckling samt institutionella faktorer.

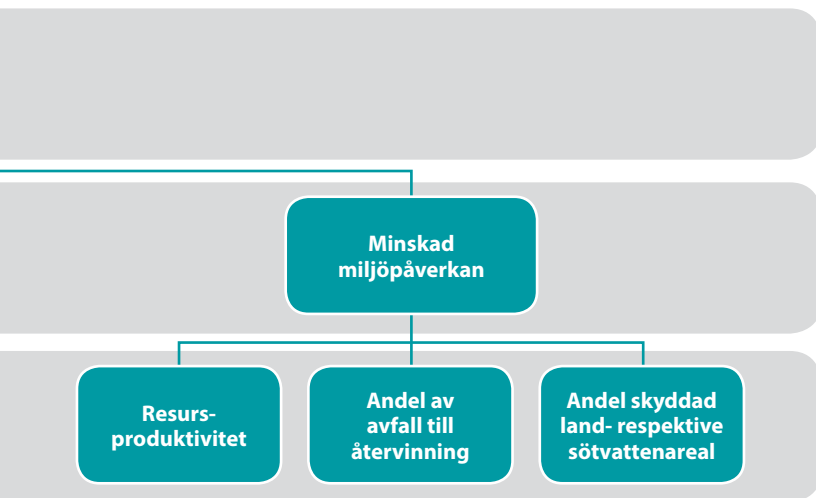
Naturkapital kan användas för att skapa och investera i andra tillgångar, till exempel ekonomiskt kapital i form av bostäder eller vägar. Omvandlingen av naturkapitalet kan även vara till mindre bestående tillgångar och kortsiktig konsumtion, med avfall som restprodukter.

Naturkapitalet producerar även de olika ekosystemtjänster som både dagens och framtida invånare är beroende av i form av uppvärmning, klimatreglering, näring och rekreationsvärden. Samtidigt har naturkapitalet värden som inte är kopplade till användning eller tjänster i någon form. Det finns ett värde i att kunna lämna ett arv till framtida generationer, men också ett värde i upplevelsen av naturen som omger oss.

47 I Sverige finns fem sådana områden av liknande förutsättningar: fjällregionen, fjällbjörksregionen, norra barrskogsregionen, södra barrskogsregionen och södra lövskogsregionen.

48 SCB, Kartläggning av datakällor för kvantifiering av ekosystemtjänster, Miljöräkenskaper MIR 2013:2.

49 Jordens ekosystem påverkas även av exogena händelser som exempelvis meteoritnedfall.

Aspekterna identifierar negativ och positiv påverkan på naturtillgångarna. *Miljöpåverkan* mäts för naturkapitalets fyra delar: luft, vatten, mark och allt levande. Den andra aspekten *Minskad miljöpåverkan* visar hur naturkapitalet förvaltas av dagens generation. Genom att bevara, använda resurser effektivare i produktionen av varor och tjänster, respektive genom en ökad återvinning och återanvändning är det möjligt att öka förutsättningarna för livskvalitet i framtiden.

3.13.2 Urval av indikatorer

Miljöpåverkan på mark mäts genom *Antalet rödlistade arter*. Rödlistade arter är en prognos för antalet arter som hotar att försvinna. Färre arter innebär en minskad biologisk mångfald i naturen, vilket kommer att påverka möjligheterna för ekosystemen att tillhandahålla de tjänster som behövs för människors överlevnad.

Miljöpåverkan på mark mäts även som *Antalet ton ballast som bryts*. Brytning av ballast är den största utvinningen av naturtillgångar; ballasten är nödvändig för byggande av bostäder, infrastruktur och anläggningar, till exempel för vatten och avlopp. Brytningen av ballast innebär en påverkan på marken.

Indikator för att mäta *Miljöpåverkan på vatten* saknar i dag regionalt nedbrytbara indikatorer.

Miljöpåverkan på luft mäts som *Utsläpp av kvicksilver i ton per 10 000 invånare*. Kvicksilver, liksom många

andra metaller, har allvarliga negativa hälsoeffekter. Eftersom kvicksilver lagras i fett, finns det kvar hos djur och människor långt efter utsläppet. Kvicksilver hör till de giftiga tungmetaller som skadar nervsystem och njurar, det kan också ge fosterskador och allergiska besvär⁵⁰.

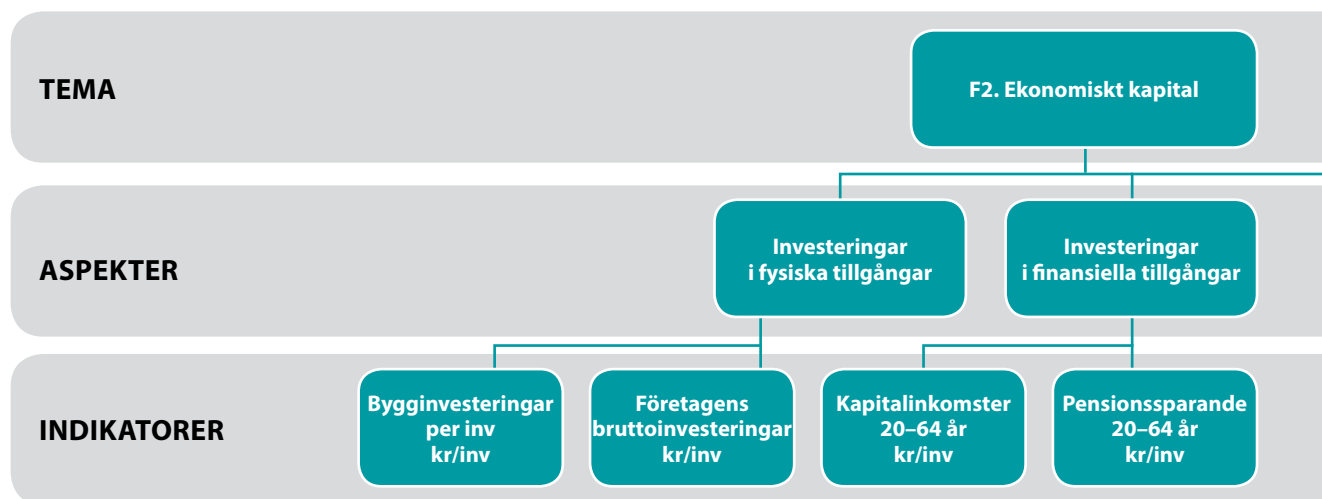
Miljöbevarande mäts som *Resursproduktivitet*, i betydelsen *åtgången av resurser i form av material som behövs för att producera ett visst ekonomiskt värde*. Genom minskad åtgång av resurser för att producera samma varor och tjänster skulle det vara möjligt att minska påverkan på miljön.

Miljöbevarande mäts även som *Andel avfall som går till återvinning*. Genom återvinning i form av återanvändning av produkter och material, eller genom omvandling till energi, är det möjligt att minska negativ miljöpåverkan.

Miljöbevarande mäts även genom *Andel av landareal, respektive sötvattensareal, som är skyddade områden*. Genom att skydda områden skapas möjligheter för kommande generationer att få tillgång till orörd natur, det skyddar ekosystemen och skapar förutsättningar för vattenförsörjning i framtiden.

50 Institutet för miljömedicin, KI, Kvicksilver, <http://ki.se/imm/kvicksilver>

3.14 Framtidsstema 2: Ekonomiskt kapital

3.14.1 Aspekter på ekonomiskt kapital och människors livskvalitet i framtiden

God hushållning med ekonomiska tillgångar är en förutsättning för framtida livskvalitet. Ekonomiska tillgångar inkluderar både fasta tillgångar och finansiella tillgångar.

Till fasta tillgångar hör det som har producerats av människor och har en längre livslängd⁵¹, till exempel byggnader, vägar, järnvägar, flygplatser, dammar, broar, elnät, vattenförsörjning och avloppsnät. Andra fasta tillgångar är exempelvis maskiner, bredbandsnät och fordon. Fasta tillgångar kan även vara immateriella tillgångar med längre livslängd som patent, varumärken och goodwill. I ett hållbarhetsperspektiv behöver de fasta tillgångarna underhållas och tas om hand för att kunna tillhandahålla möjligheter i framtiden.

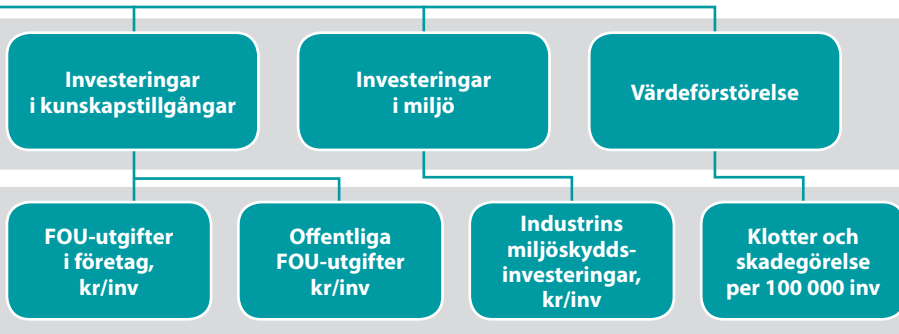
De fasta tillgångarna gör ekonomisk produktion möjlig, som i sin tur kan ge förutsättningar för arbete, inkomst, utbildning och andra delar av livskvalitet. De ekonomiska tillgångarna stärks genom sparande

och investeringar i dag, och på så sätt skapas möjligheter för livskvalitet i framtiden. Det ekonomiska kapitalet skulle inte vara möjligt utan tillgång till andra typer av kapital. Genom att använda naturkapital, humankapital och socialt kapital går det att skapa nya ekonomiska tillgångar.

Finansiella tillgångar i framtiden utgörs av de tillgångar som sparas eller investeras i dag. Genom finansiella investeringar eller pensionssparande möjliggörs ekonomiskt utrymme senare under livet eller för nästa generation. På liknande vis kommer investeringar i kunskapsutveckling i dag att ge möjligheter för nästa generation. En särskild sorts investeringar i ekonomiskt kapital är miljöskyddsinvesteringar som innebär att miljön bevaras för framtiden.

De ekonomiska värdena förslits dels genom normal användning, dels genom medvetet förstörande av tillgångar, inklusive olika typer av skadegörelse.

51 Det är livslängden som skiljer tillgångar från förbrukningsvaror. Tillgångar går att använda under flera år, eller till och med generationer.

3.14.2 Urval av indikatorer

Investeringar i fysiska tillgångar mäts som privata och offentliga *Bygginvesteringar i bostäder, lokaler och anläggningar per invånare*. Bygginvesteringar skapar ekonomiska tillgångar som finns kvar i ett längre tidsperspektiv. Genom investeringar skapas möjligheter för tillgång till infrastruktur som vatten, avlopp, vägar, järnvägar och bostäder för framtida generationer.

Investeringar i fysiska tillgångar mäts även som *Företagens fasta bruttoinvesteringar per invånare*. Företagens fasta bruttoinvesteringar skapar ekonomiska tillgångar som kan användas för att bedriva verksamhet och skapa sysselsättningsmöjligheter i ett längre tidsperspektiv.

Investeringar i finansiella tillgångar mäts som *Kapitalinkomster per invånare 30–64 år*. Kapitalinkomster är avkastningen på ett långsiktigt sparande som skapar möjligheter för investeringar i dag, samtidigt som det innebär inkomst i framtiden.

Investeringar i finansiella tillgångar mäts även som *Pensionssparande per invånare 20–64 år (ej privat)*. Pensionssparande mäter framtida inkomster.

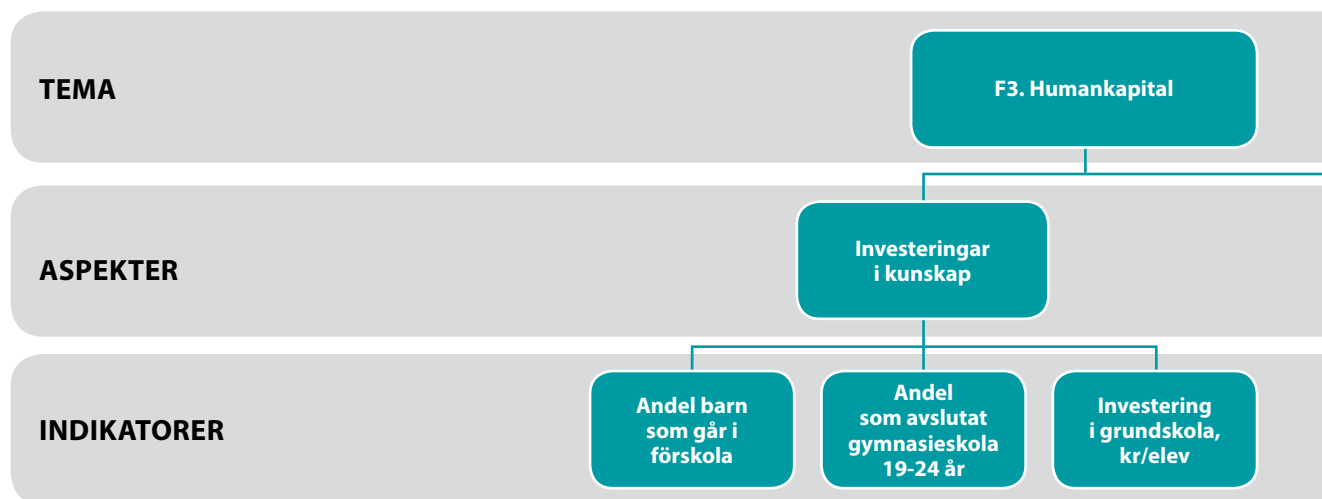
Investeringar i kunskapsstillgångar mäts som *FoU-utgifter i företag per invånare*. Genom investeringar i forskning och utveckling i företag skapas möjligheter för framtida ekonomiska tillgångar och framtida sysselsättning.

Investeringar i kunskapsstillgångar mäts som *FoU-utgifter i universitet, stat och landsting per invånare*. Investeringar i forskning och utveckling inom akademien och andra offentliga aktörer kan skapa kunskap och resurser för framtida generationer.

Investeringar i miljö mäts som *Industrins miljöskydds-investeringar per invånare*. Genom investeringar i miljöskydd skapas ekonomiska tillgångar som kan användas i fortsatt ekonomisk produktion.

Värdeförstörelse mäts som *Antal fall av klotter och skadegörelse mot stat, kommun och landsting*. Förstörelse av gemensamma ekonomiska tillgångar innebär kostnader i dag, men påverkar också värdet för framtida generationer.

3.15 Framtidstema 3: Humankapital

3.15.1 Aspekter på humankapital och människors livskvalitet i framtiden

Humankapital är de tillgångar som finns av samlad kunskap, samlade färdigheter, kompetenser och egenskaper i samhället. Även hälsoläget hos befolkningen är en tillgång och inkluderas i humankapitalet.

De här tillgångarna är centrala för att skapa möjligheter för kommande generationer – försök att uppskatta värdet av humankapitalet visar att det är många gånger större än det ekonomiska kapitalet och en förutsättning för utvecklingen av ett mer hållbart samhälle⁵². De kunskaper, färdigheter och kompetenser som finns i dag har betydelse för de nya kunskaper och upptäckter som kan göras under nästa generation.

Att utveckla och hushålla med humankapitalet handlar om att skapa ett hållbart arbetsliv som är utformat för att vårda och utveckla människors kunskaper och färdigheter. Det handlar även om att föra över kompetenser och kunskap till den uppväxande generationen,

liksom att befolkningen vårdar sin hälsa. De insatser som görs för ett hållbart arbetsliv, till exempel genom utbildning och hälsovård, stärker och ökar det samlade humankapitalet.⁵³

3.15.2 Urval av indikatorer

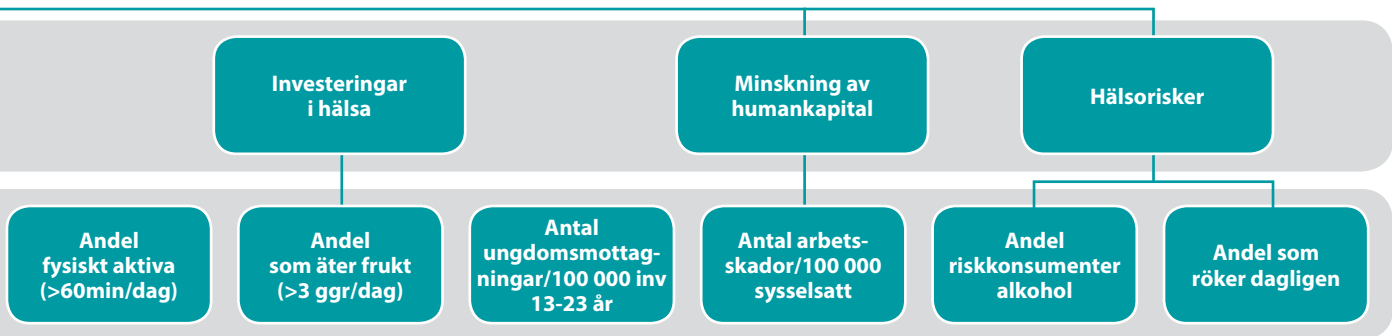
Investeringar i kunskap mäts som *Andel barn 1–5 år som går i förskola*. Förskolan har ett pedagogiskt uppdrag och kan även delvis kompensera för skillnader i förutsättningar mellan individer. Genom att gå i förskola förbättras möjligheterna för barns framtida delaktighet i skola och på arbetsmarknad.

Investeringar i kunskap mäts även som *Andel med avslutad gymnasieskola 19–24 år*. Investeringar i ungas kompetens förbättrar gruppens framtida möjligheter och stärker det framtida humankapitalet.

Investeringar i kunskap mäts även som *Investering i grundskola per elev*. Genom att investera i grundskolan främjas enligt Skollagen ”barns personliga utveckling

52 Stiglitz, Sen och Fitoussi (2009), Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress

53 D:o

till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare”.

Investeringar i hälsa mäts som *Andel som är fysiskt aktiva minst 60 minuter per dag*. Fysisk aktivitet är nödvändig för framtida hälsa.

Investeringar i hälsa mäts även som *Andel som äter frukt och grönt minst tre gånger per dag*. Matvanor är kopplat till många av de sjukdomar som förväntas innebära en stor sjukdomsburda i framtiden.

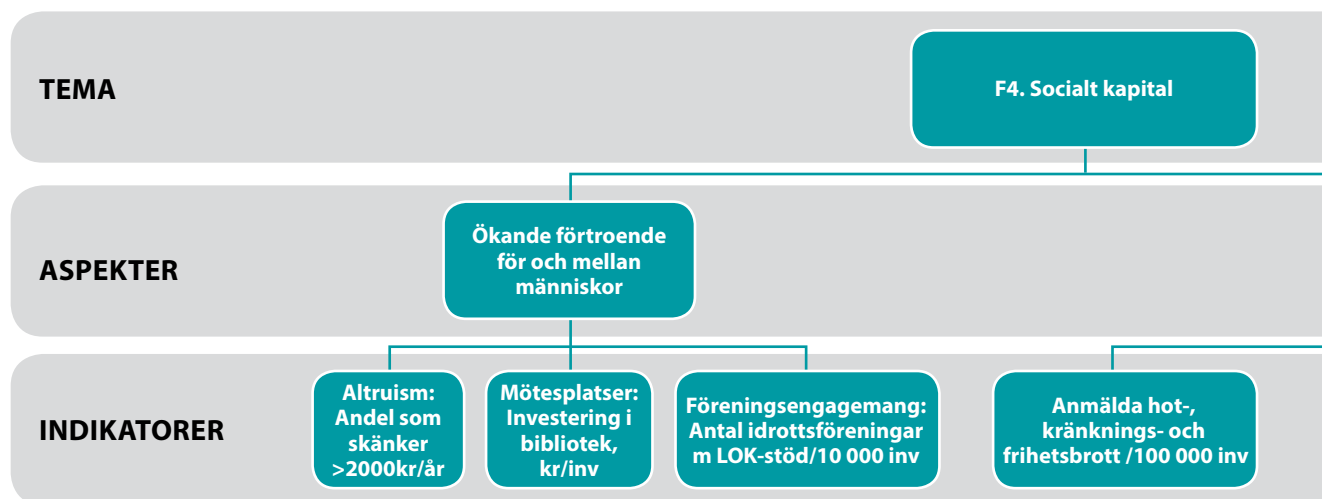
Investeringar i hälsa mäts även som *Tillgång till ungdomsmottagning*. Platser med ungdomsmottagning förbygger både tonårsgraviditeter och sexuellt överförbara infektioner. En infektion under ungdomsåren kan påverka hälsa och livskvaliteten långt senare i livet, bland annat genom sämre möjligheter att få barn.

Minskande humankapital mäts som *Antal arbets-skador per 100 000 sysselsatta*. En sämre arbetsmiljö påverkar människor negativt och kan ha effekter för deras möjligheter att arbeta i framtiden.

Hälsorisker mäts som *Andel som är riskkonsumenter av alkohol*. Riskkonsumtion av alkohol innebär hög risk för ohälsa och därmed livskvalitet, både nu och i framtiden.

Hälsorisker mäts även som *Andel som röker dagligen*. Alla som röker riskerar att drabbas av ohälsa och därmed sämre livskvalitet.

3.16 Framtidstema 4: Socialt kapital

3.16.1 Aspekter på socialt kapital och människors livskvalitet i framtiden

Socialt kapital är de tillgångar i form av breda sociala nätverk med hög grad av socialt eller mellanmänniskt förtroende som finns mellan aktörer i samhället. Det sociala kapitalet har betydelse för livskvaliteten i dag, samtidigt som människors förtroende för det omgivande samhället har betydelse för barnens tillit i framtiden. Genom socialisationsprocessen i familjen och skolan, formar barnen sin bild av det omgivande samhället. Förtroende för andra, och förtroende för olika institutioner i dag, påverkar morgondagens sociala kapital.

Graden av tillit och förtroende mellan människor är kopplat till människors förtroende för myndigheter och andra institutioner. Väl fungerande institutioner som präglas av öppenhet, transparens och inte diskriminerar, skapar trygghet och gör i förlängningen att det även finns tillit till andra i samhället.

Korrupta institutioner innebär i stället en lägre grad av förtroende och tillit till andra. Korruption kan i en snäv betydelse innebära mutbrott, men kan i en vidare betydelse handla om att personer använder sin ställning för att gynna sig själv eller andra. I den bredare

betydelsen handlar korruption om aktiviteter som skadar förtroendet för olika aktörer och myndigheter. Motpolen till korruption är en värdegrund där både offentlig och privat verksamhet genomsyras av integritet och öppenhet.^{54,55}

Aspekterna för socialt kapital visar på hur förtroendet för och mellan människor, påverkas i positiv och negativ riktning, respektive hur förtroende för och mellan organisationer byggs upp och monteras ned. Att bygga tillit i dag skapar det framtida sociala kapitalet.

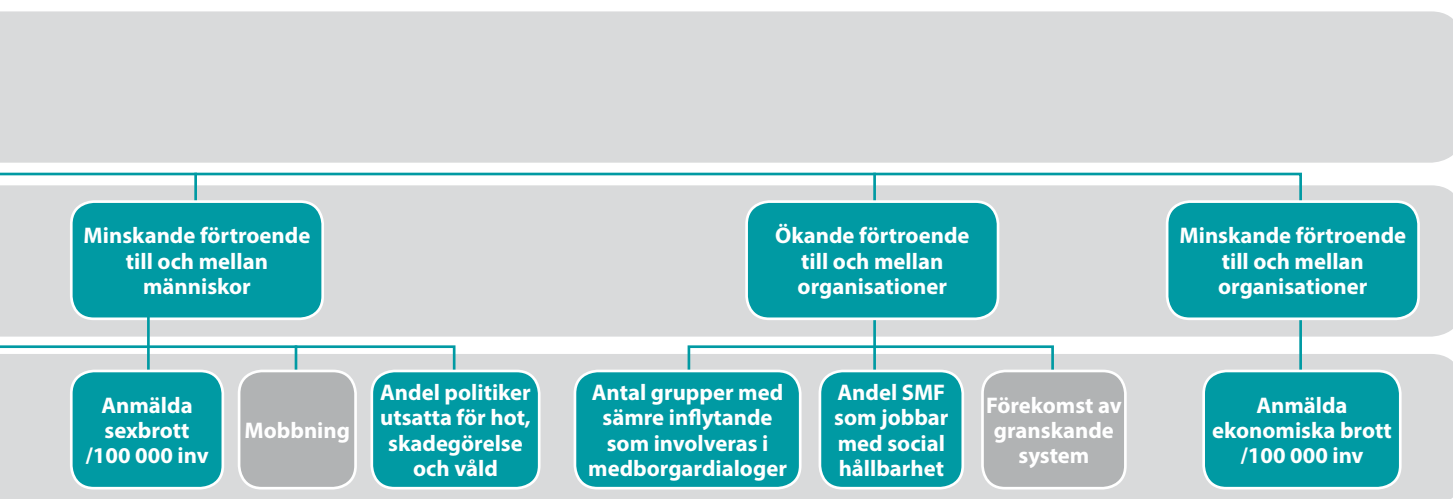
Förtroende för det omgivande samhället är sammankopplat med flera teman för livskvalitet. Förtroende påverkas av möjligheterna till medborgarengagemang, av trygghet och säkerhet, av människors sociala nätverk och tillit till andra, samt av materiella förutsättningar och arbetsvillkor.

3.16.2 Urval av indikatorer

Främjande av förtroende för och mellan människor mäts som *Antal idrottsföreningar som fått LOK-stöd per 10 000 invånare*. Genom föreningsengagemang skapas social sammanhållning och ökat förtroende mellan människor.

54 Rothstein och Kumlin (), DEMOKRATI, SOCIALT KAPITAL OCH FÖRTROENDE

55 Henriksson (2012), Socialt kapital och tillit – trumf i Norden, i Nordisk Administrativ Tidsskrift nr. 2/3/2012, 89. årgång

Främjande av förtroende för och mellan människor mäts även som *Andel av befolkningen som skänker mer än 2 000 kr per år till hjälporganisationer*. Genom altruism investeras i ett ökat förtroende mellan människor.

Främjande av förtroende för och mellan människor mäts även som *Investering i bibliotek per invånare*. Genom att investera i mötesplatser är det möjligt att skapa förutsättningar för social delaktighet och ökat förtroende mellan människor.

Tärande på förtroende för och mellan människor mäts genom *Anmälda hot-, kränkings- och frihetsbrott* respektive *Anmälda sexualbrott per 100 000 invånare*. Alla brott minskar förtroendet för och mellan människor. Hot, kränkningar och sexualbrott är direkt kopplat till förtroendet mellan människor.

Tärande på förtroende för och mellan människor föreslås också mäta *mobbing*, en indikator som saknas i dag.

Tärande på förtroende för och mellan människor mäts även som *Andel politiker utsatta för hot, våld, trakasserier, skadegörelse och stöld*. För politiska uppdrag krävs tid och engagemang som ofta är ideellt. Det politiska uppdraget innebär att man arbetar för det

gemensamma samhället. Att kunna engagera sig politiskt, utan att riskera att utsättas för hot, våld och trakasserier är en förutsättning för ett framtida demokratiskt samhälle.

Främjande av förtroende för och mellan organisationer mäts som *Antal grupper med sämre inflytande som involveras i medborgardialoger*. Genom att systematiskt öka möjligheterna för alla till inflytande stärks det sociala kapitalet.

Främjande av förtroende för och mellan organisationer mäts som *Andel av SMF som arbetar med social hållbarhet*. Förtroende för organisationer omfattar även företag. Genom ett systematiskt arbete med social hållbarhet skapas förtroende för individer, andra företag och den egna arbetsplatsen/organisationen.

Främjande av förtroende för och mellan organisationer föreslås också mäta *Förekomsten av ett granskandel/juridiskt system*, en indikator som saknas i dag.

Tärande på förtroende för och mellan institutioner mäts som *Anmälda ekonomiska brott per 100 000 invånare*. Ekonomisk brottslighet skadar förtroendet för och mellan företag. En grundförutsättning för samhället är att det går att lita på ingångna avtal.

4 Fortsatt arbete

En av utgångspunkterna för arbetet med BRP+ har varit att arbetet består av (åtminstone) två delar: utvecklingen av själva ramverket och den praktiska användningen.

Utvecklingen av ramverket, med identifiering av specifika teman, aspekter och indikatorer, är beskrivet i denna rapport. Att säkerställa att ramverket kommer till praktisk användning står i fokus för det fortsatta arbetet.

OECD har pekat på tre huvudsakliga användningsområden för den typ av kompletterande mått till BNP/BRP som BRP+ är ett exempel på:

- *Bevakning* av trender på regional och lokal nivå.
- *Spridning av kunskap och information* om vissa dimensioner och policyområden, men också hur de förhåller sig till varandra.
- Input till *styrning och prioritering* mellan olika områden.

BRP+ är ett öppet verktyg som alla berörda organisationer har möjlighet att välja *om* och *hur* man vill använda. För att underlätta användningen av BRP+ på lokal, regional och nationell nivå kommer projektet att gå vidare med utveckling av presentationsmaterial, visualisering av data, samt möten för erfarenhetsutbyten om användningen av BRP+.

Projektgruppen kommer att följa arbetet med implementeringen av BRP+. Analyserna av när och hur systemet används, erfarenheter av framgångsfaktorer och hinder, kommer tillsammans med synpunkter från användarna att ligga till grund för en översyn av ramverket under 2017.

BILAGA 1

Tabellöversikt teman, aspekter, indikatorer och källor

Tema	Aspekt	Indikator	Enhet	Källa	År
T1. Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet	Engagemang i civilsamhället	Aktiva idrottsföreningar	Antal per 10 000 inv.	Kolada	2014
T1. Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet	Demokratisk delaktighet	Valdeltagande	Andel av röstberättigade	Kolada	2014
T2. Trygghet och säkerhet	Utsatthet för brott	Utsatthet för våldsbrott (misshandel, hot och personrån)*	Andel av inv.	Brå/NTU	2013
T2. Trygghet och säkerhet	Utsatthet för brott	Utsatthet för egendomsbrott*	Andel av tillfrågade	Brå/NTU	2013
T2. Trygghet och säkerhet	Olycks- och skaderisk	Trafikolyckor	Antal per 10 000 inv.	MSB/IDA	2014
T2. Trygghet och säkerhet	Olycks- och skaderisk	Skador som kräver slutenvård	Antal per 100 000 inv.	Socialstyrelsen	2012–14
T2. Trygghet och säkerhet	Samhälls- och naturkatastrofer	Fall av MRSA*	Antal per 100 000 inv.	Folkhälsomyndigheten	2014
T3. Miljö kvalitet	Luft	Partiklar ppm 2.5	Ton per år	SMHI/RUS	2013
T3. Miljö kvalitet	Kemikalier	Hälsosofarliga kemiska ämnen*	Ton per invånare	Kemikalieinspektionen	2013
T3. Miljö kvalitet	Buller	Utsatta för buller*	Andel av inv.	Naturvårdsverket	2011
T4: Tillgänglighet till tjänster	Närhet till tjänster/service	Tillgång till bredband med mer än 100 Mbt/s	Andel av inv.	PTS	2014
T4: Tillgänglighet till tjänster	Köer till tjänster/service	Väntetid på läkare*	Andel av pat.	SKL	Våren 2015
T5: Inkomst och förmögenhet	Levnadsstandard	Barn i ekonomiskt utsatta hushåll	Andel av barn	Folkhälsomyndigheten/SCB	2013
T5: Inkomst och förmögenhet	Levnadsstandard	Median av nettoinkomst	Median 20+ år	SCB	2013
T6: Arbete och löner	Matchning	Matchning utbildning-yrke*	Andel av arbetskraften	Regionala matchningsindikatorer/SCB	2013
T6: Arbete och löner	Brist på arbete	Arbetslöshet	Andel av arbetskraften	Arbetsförmedlingen/SCB	2015
T6: Arbete och löner	Integration	Sysselsättningsgrad, födda utanför Europa	Andel av födda utom Europa	SCB	2013
T6: Arbete och löner	Lönekliffor	Kvinnors andel av lönesumman (arbetskommun)	Kvinnors andel av lönesumma	SCB	2014
T7: Bostad	Ekonomiska möjligheter	Bostadskostnad överstiger 40 procent av disponibel inkomst	Mätning saknas		
T7: Bostad	Trångboddhet	Genomsnittlig bostadsyta per person i hyresrätt (flerbostadshus)	Medelyta per person i hyresrätt (flerbostadshus)	SCB	2014
T7: Bostad	Utbud av bostäder	Bostadsbestånd som är ledigt	Mätning saknas		
T8: Balans arbete–fritid	Arbetet påverkar livet utanför	Långa arbetstider	Mätning saknas		
T8: Balans arbete–fritid	Livet utanför påverkar arbetet	Närstående med sjukdom	Mätning saknas		
T9. Hälsa	Allmänt hälsoläge	Förväntad medellivslängd vid födsel, kvinnor	År	Folkhälsomyndigheten, SCB	Medelvärde 2010–14
T9. Hälsa	Allmänt hälsoläge	Förväntad medellivslängd vid födsel, män	År	Folkhälsomyndigheten, SCB	Medelvärde 2010–14
T9. Hälsa	Funktionsvariationer	Funktionsnedsättning*	Andel av tillfrågade	Hälsa på lika villkor	2012–14

BILAGA 1

Tabellöversikt teman, aspekter, indikatorer och källor

Tema	Aspekt	Indikator	Enhet	Källa	År
T9. Hälsa	Ohälsa	Långvarig sjukdom*	Andel av tillfrågade	Hälsa på lika villkor	2012–14
T9. Hälsa	Ohälsa	Nedsatt psykiskt välbefinnande*	Andel av tillfrågade	Hälsa på lika villkor	2012–14
T10. Utbildning och kompetens	Kompetens	Genomsnittlig arbets- erfarenhet 30–34 år	Mätning saknas		
T10. Utbildning och kompetens	Formell utbildning	Högskoleutbildning 30–34 år	Andel av inv. 30–34 år		2014
T11. Sociala relationer	Utanförskap	Unga som varken arbetar eller studerar 16–24 år (UVAS)	Andel av inv. 16–24 år	Temagruppen/MUCF	2012
T11. Sociala relationer	Utanförskap	Lågt socialt deltagande*	Andel av tillfrågade	Hälsa på lika villkor	2012–14
T12: Subjektivt välbefinnande	Upplevd livskvalitet	Nöjd med livet	Mätning saknas		
T12: Subjektivt välbefinnande	Upplevd livskvalitet	Känsla av lycka	Mätning saknas		
T12: Subjektivt välbefinnande	Upplevd livskvalitet	Mål och mening med livet	Mätning saknas		

BILAGA 1

Tabellöversikt teman, aspekter, indikatorer och källor

Tema	Aspekt	Indikator	Enhet	Källa	År
F1. Naturkapital	Miljöpåverkan	Rödlistade arter	Antal per 1 000 ha	Artdatabanken SLU	2015
F1. Naturkapital	Miljöpåverkan	Bruten ballast	Ton per ha	SGU	2014
F1. Naturkapital	Miljöpåverkan	(vatten)	Mätning saknas		
F1. Naturkapital	Miljöpåverkan	Utsläpp av kvicksilver	Gram per ha	SMHI/RUS	2013
F1. Naturkapital	Miljöbevarande	Resursproduktivitet	PPS per kg	Eurostat	2013
F1. Naturkapital	Miljöbevarande	Återvinning	Andel av hushållsavfall		
F1. Naturkapital	Miljöbevarande	Andel skyddad landareal	Andel av landareal	SCB	2014
F1. Naturkapital	Miljöbevarande	Andel skyddad sötvattensareal	Andel av sötvattensareal	SCB	2014
F2. Ekonomiskt kapital	Investeringar i fysiska tillgångar	Bygginvesteringar	Kr per inv.	Sveriges byggindustrier	2013
F2. Ekonomiskt kapital	Investeringar i fysiska tillgångar	Fasta bruttoinvesteringar	Kr per inv.	SCB	2013
F2. Ekonomiskt kapital	Investeringar i finansiella tillgångar	Kapitalinkomst 30-64 år	Kr per inv. 30-64 år	SCB	2013
F2. Ekonomiskt kapital	Investeringar i finansiella tillgångar	Pensionssparande 20-64 år	Kr per inv. 20-64 år	SCB	2013
F2. Ekonomiskt kapital	Investeringar i kunskaps-tillgångar	FoU-utgifter företag	Kr per inv.	SCB	2013
F2. Ekonomiskt kapital	Investeringar i kunskaps-tillgångar	FoU-utgifter offentligt	Kr per inv.	SCB	2013
F2. Ekonomiskt kapital	Investeringar i miljö	Industrins miljöskydds-investeringar	Kr per inv.	SCB	2014
F2. Ekonomiskt kapital	Värdeförstörelse	Klotter och skadegörelse mot stat	Anmälda brott per 100 000 inv.	Brå	2014
F3. Humankapital	Investeringar i kunskap	Andel barn som går i förskola	Andel av barn 1-5 år	Skolverket	2014
F3. Humankapital	Investeringar i kunskap	Andel som avslutat gymnasieskola 19-24 år	Andel av unga 19-25 år	SCB	2014
F3. Humankapital	Investeringar i kunskap	Investering i grundskola	Kr per elev	Kolada	2014
F3. Humankapital	Investeringar i hälsa	Fysisk aktivitet minst 60 min/dag, andel	Andel av tillfrågade	Hälsa på lika villkor	2012-2014
F3. Humankapital	Investeringar i hälsa	Äter frukt och grönt minst 3 gånger per dag, andel	Andel av tillfrågade	Hälsa på lika villkor	2012-2014
F3. Humankapital	Investeringar i hälsa	Tillgång till ungdoms-mottagning	Antal per 100 000 inv. 13-23 år	Folkhälsomyndigheten	2014
F3. Humankapital	Minskar humankapitalet	Arbetssskador	Antal per 100 000 sysselsatta	Arbetsmiljöverket	2011-14
F3. Humankapital	Hälsorisker	Riskkonsumenter alkohol	Andel av tillfrågade	Hälsa på lika villkor	2012-2014
F3. Humankapital	Hälsorisker	Röker dagligen	Andel av tillfrågade	Hälsa på lika villkor	2012-2014
F4. Socialt kapital	Ökar förtroende för och mellan människor	Altruism	Andel av inkomsttagare 20+ år	SCB	2013
F4. Socialt kapital	Ökar förtroende för och mellan människor	Mötesplatser	Kr per inv.	SCB	2012
F4. Socialt kapital	Ökar förtroende för och mellan människor	Antal idrottsföreningar som får LOK-stöd per 10 000 invånare*	Antal per 10 000 inv.		
F4. Socialt kapital	Minskar förtroende för och mellan människor	Hot-, kränkings- och frihetsbrott	Anmälningar per 100 000 inv.	Brå	2014
F4. Socialt kapital	Minskar förtroende för och mellan människor	Sexualbrott	Anmälningar per 100 000 inv.	Brå	2014
F4. Socialt kapital	Minskar förtroende för och mellan människor	Mobbning	Mätning saknas		
F4. Socialt kapital	Minskar förtroende för och mellan människor	Politiker utsatta för hot	Andel av tillfrågade politiker	Brå	2014
F4. Socialt kapital	Ökar förtroende för och mellan organisationer	Medborgardelaktighet	Antal grupper	SCB	2010-14
F4. Socialt kapital	Ökar förtroende för och mellan organisationer	Social hållbarhet i företag	Andel av tillfrågade SMF	Tillväxtverket	2013
F4. Socialt kapital	Ökar förtroende för och mellan organisationer	Juridiskt/granskande system	Mätning saknas		
F4. Socialt kapital	Minskar förtroende för och mellan institutioner	Ekonomisk brottslighet	Anmälningar per 100 000 inv.	Brå	2014

REG
LAB

www.reglab.se

www.tillvaxtverket.se